

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Fremmer EU freden?

Analyse, kritik og alternativer

Jan Øberg

TFF

*Den Transnationale Stiftelse for Freds- og Fremtidsforskning
Lund, Sverige*

&

Tænk tanken NyAgenda

2005

Indhold

Resumé af udredningens hovedkonklusioner	4
Indledende bemærkninger	6
Begrebsapparatet – hvad fred ikke er men kunne være	8
To måder at praktisere fred på - militært baseret sikkerhed versus konflikthåndtering og voldsreduktion	13
Vejledning – de relevante afsnit i forslaget til forfatning	15
Sammenfatning og struktur	16
1. Sikkerhed – EU og den direkte vold	17
Sammenfatning	35
2. Sikkerhed – EU og den strukturelle vold	36
Sammenfatning	38
3. Sikkerhed – EU og den kulturelle vold	39
Sammenfatning	42
4. Sikkerhed – EU og den miljømæssige vold	43
Sammenfatning	45
Fred som konflikthåndtering og voldsreduktion	45
5. EU og reduktionen af den direkte vold	46
6. EU og reduktionen af den strukturelle vold	46
7. EU og reduktionen af den kulturelle vold	53
8. EU og reduktionen af den miljømæssige vold	60
Efterskrift	62
De vigtigste dokumenter og udvalgte hjemmesider	63
Om forfatteren	

Resumé af udredningens hovedkonklusioner

Denne enmands-udredning indeholder en makroanalyse af områderne forsvar, sikkerhed, udenrigspolitik, konflikthåndtering og fred i EU's politik og i forslaget til forfatning. Den går bevidst ikke i detaljer med enkelte lande eller enkeltstående problemområder, men ser på begreber, værdier og målsætninger på det overordnede plan.

Den opstiller først et teori og analyseapparat. Derefter analyserer den hvad der faktisk siges og gøres i EU-regi og kritiserer det ud fra et antal eksplicite kriterier. Den gennemgår tillige hvad der *ikke* står men kunne have stået i forfatningsforslaget. Udredningen arbejder på EU's egne præmisser i den forstand at den tager tre vigtige fakta om EU alvorligt: *at* Unionens ledere opfatter sig som fredens forkæmpere, *at* forfatningen nævner freden som Unionens første mål samt *at* EU udtrykkeligt ikke kun er et fredsprojekt inden for Europa men også skal skabe en bedre verden for alle, det vil sige også for de 92 procent af menneskeheden, der lever uden for Unionen.

Der findes i hovedsagen to opfattelser af hvorledes man kan skabe mere fred i verden. Den ene giver udtryk for at hver stat og overstatslige enheder først og fremmest har brug for en *militært baseret forsvar og sikkerhed*; den accepterer således, at der findes en god vold, der i et vist omfang skal balancere eller udrydde en ond vold. Den anden hovedopfattelse hævder at det, der skal til, er mere konfliktkundskab, mere professionel *konflikthåndtering* og en *principiell problematisering af volden som sådan* samt at når vi har opnået dét, så vil der være mindre brug for våbenmagt.

I udredningen opereres der med de to nævnte fredsopfattelsers relationer til fire dimensioner, nemlig *direkte vold, strukturel vold, kulturel vold og miljømæssig vold*. Analysen, kritikken og alternativerne foregår således over otte hovedafsnit.

EU betegnes ofte som et fredsprojekt, dog uden at det klargøres hvad der menes med ordet fred. *Denne udredning viser imidlertid entydigt, at forfatningsforslaget og Unionens allerede vedtagne politik og institutioner kun er udtryk for fred i førstnævnte forstand, altså militært domineret forsvar og sikkerhed.* Intet tyder på at EU vil bidrage til at den direkte vold i verden reduceres. Forfatningen, der intet siger om nedrustning, menneskelig sikkerhed, dialog eller udfordrer eksistensen af kærnevåben, *forpligter direkte medlemsstaterne til at opruste fremover.* Meget tyder på at øget våbenmagt og militarisering af politikken kan blive en central del af EU's fremtid, i øvrigt også selvom *Unionen hverken har en gennemarbejdet trusselsanalyse eller europæisk sikkerhedsdoktrin.*

Udredningen viser også at EU som fredsprojekt ikke tilnærmelsesvis er så intellektuelt konsistent eller visionært som FN-pagten. Det konstateres faktisk

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

at udkastet til Forfatningen må ses som et alvorligt tilbageskridt i forhold til FN-pagtens normer og værdier.

Under de få temmelig uforpligtende formuleringer om at fred i verden er ønskværdig er det ikke muligt at finde konkrete målsætninger om almindelig voldsreduktion i Europa eller verden, en gennemtænkt principfast og professionel konflikthåndtering med vægt på civile midler eller almen nedrustning – herunder atomnedrustning.

Hvad gælder den *strukturelle* vold konkluderer udredningen at der i forslaget til EU-Forfatning - udover henvisninger til holdbar udvikling, ulandsbistand, humanitær bistand, handel og markedsmekanismer samt normen om ligestilling for kvinder – *ikke synes at være nogen videre forståelse for omfanget af det globale underudviklings- og fattigdomsproblem.* Der findes ingen nye normer og tilstræbes ingen politisk kraftanstrengelse, der står i proportion til de globale problemers størrelse og den hurtighed hvormed det burde afhjælpes.

I EU synes man at være *ubevidst om Europas egen kolonialistiske og krigeriske historie set gennem andres øjne.* Det er ikke faldet forfatterne af Forfatningen ind at Unionen kunne have et historisk medansvar for i det mindste nogle af verdens nødlidende, ikke mindst i Afrika.

Skønt den internationale terrorisme gøres til en hovedtrussel mod EU *leder man forgæves efter en overvejelse af den mulighed, at nød og følelsen af magtesløshed kunne være én blandt årsagerne til den terrortrussel, der nu rettes mod vestlige mål.* Det er således et usædvanligt traditionelt og uproblematiserende *verdensbillede*, der træder frem i Forfatningen.

Dernæst analyseres hvad EU's bidrag til at reducere *den kulturelle vold* i verden er. Når man betænker i hvor høj grad Europa i dag står over for interkulturelle forståelsesproblemer, og betænker at Forfatningsforslaget kommer til beslutning i en periode med voksende potentiale for kulturkonflikter især mellem dele af det kristne vest og dele af den muslimske verden, *må hele behandlingen af andre kulturer og EU's rolle i forhold til dem siges at være passé – ja, som skrevet med en missionerende "colonial mind."*

Det er så meget mere beklageligt som EU har som målsætning at bidrage til fred i verden som helhed og ikke bare i Europa. Uden dialog, respekt for andres måder at definere grundværdier på og uden eksplicit vilje til at lære af hinanden, er det vanskeligt at se hvorledes EU skulle kunne bidrage til at mindske den kulturelle vold i verden.

Endelig er der *den miljømæssige vold.* Taget for pålydende giver forslaget til EU-forfatning intet håb om en global miljømæssig regenerering og fremtidig bæredygtig udvikling. Den *savner en helhedstænkning om forholdet mellem menneske, produktion, forbrug og natur.* Forfatningens indbyggede tro på at evig økonomisk vækst og markedsøkonomi automatisk er forenelig med både en reduktion af volden mod naturen og løsning af fattigdomsproblemet

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

modsiges af en lang række seriøse undersøgelser, analyser af det globale systems økonomiske historie samt af scenarier som f.eks. Romklubbens seneste rapport.

Vægtningen mellem de mange sider om markedets funktioner og de yderst beskedne to sider om miljøet, der vel at mærke ikke forpligter medlemsstater til nye tiltag men kun udtrykker bestræbelser, taler sit eget tydelige sprog.

Dette sammenfatter indholdet af de indledende afklaringer og afsnittene 1-4. Derefter følger 25 store og mindre forslag i afsnit 5-8 til hvad EU kunne gøre for at fremme freden i den anden betydning, altså gennem konflikthåndtering og reduktionen af vold, den direkte, den strukturelle, den kulturelle og den miljømæssige. De er hverken et program eller udtømmende men fremsættes som konstruktive illustrationer og støttepunkter for den nødvendige videre folkelige debat.

Udredningen afsluttes med en kort efterskrift og en vejledning til de vigtigste dokumenter og hjemmesider om disse spørgsmål.

Indledende bemærkninger

Denne enmands-udredning er blevet til på initiativ af den danske tænketank *NyAgenda*. Man har bedt mig undersøge hvad der fra et fredsforskningsspektiv kan siges om EU i almindelighed og om forslaget til forfatning for EU i særdeleshed. Det ligger i sagens natur, at de følgende sider er udtryk for én persons opfattelse af både fredsforskningen og af EU. Det er således helt naturligt, at der findes andre analyser med andre svar på spørgsmålet om hvorvidt EU er en ny og lovende fredsaktør end dem, der gives her.

Hvis udredningen kan bidrage til en bredere og mere struktureret debat om fredspolitik og forskellene mellem en sådan og traditionel forsvars- og sikkerhedspolitik, så vil den have opfyldt en vigtig del af sit formål. Efter det franske og hollandske nej til forfatningsforslaget er det blevet så meget desto vigtigere at udarbejde alternativer, som kan indgå i den nye debat om et andet Europa.

I udredningen defineres fred bredere end som blot fraværet af krig eller fremtunget våbenstilstand. Det traditionelle fokus på våbnene i verden – noget som mainstream sikkerheds- og forsvarstænkning på den ene side og fredsbevægelser på den anden synes at have tilfælles – erstattes af en bredere tilgang, der omfatter EU-landenes, EU-institutionernes og Forfatningens forståelse af samt værdier og politik vedrørende fire dimensioner: *direkte vold, strukturel vold, kulturel vold og miljømæssig vold.*

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Makroperspektivet, herunder Unionens rolle i verdenssamfundet, og det brede fredsbegreb fastholdes ikke blot fordi det er teoretisk og politisk vigtigt, men også fordi det åbner mulighed for at læseren/brugeren af udredningen skal kunne føle, at det er OK at diskutere disse spørgsmål i et større tids- og rumsperspektiv.

En forfatning – en slags pagt mellem borgere og deres ledere - skal ikke tegne et øjebliksbillede og ikke fungere som en døgnflue, der er glemt i morgen. Den er livs- og samfundsfilosofi samt politik i ét, den er historie, nutid og fremtid i ét. Med forslaget til EU's Forfatning har vi endelig et politisk dokument og tema, der kun kan diskuteres i en ramme, der går ud over den traditionelle fireårige og som er såvel national, regional som global. Forfatningsforslaget er desuden bindende for over 450 millioner af verdens relativt mest privilegerede mennesker. Det er ganske vist kun 8 procent af menneskeheden, men EU har langt mere en 8 procent af den økonomiske, politiske, kulturelle og militære magt i verden.

Teksten til Forfatningen, som stats-, og regeringschefer samt udenrigsministre underskrev den 29. oktober 2004, er altså et centralt objekt i denne udredning. Uanset om forfatningsforslaget ender med at blive vedtaget, ikke vedtaget men i praksis anvendt fremover, eller havner i papirkurven er diskussionen om det på ingen måde uvæsentlig. Dels er forfatningsforslaget det hidtil mest sammenhængende udtryk for hvad EU står for, dets filosofi, værdigrundlag og politiske ambitioner på egne og verdens vegne. Dels er det altså underskrevet af EU-landenes ledere; det udtrykker hvad de ønsker og foreslår at de 450 millioner siger ja til.

Vi begynder med lidt begrebsdiskussion. Nogen vil måske synes det er "teoretisk" og derfor kedeligt. Men dels er intet så praktisk som en god teori, dels ønsker udredningen at give læseren gode forudsætninger for at forstå den kritik, der rettes mod påstanden om at EU er et fredsprojekt.

Efter teoridiskussionen kommer så en analyse baseret på fire typer af vold og to måder at tænke fred på, altså 8 temaer. Således byder udredningen på analyse og kritik men også på konstruktive alternativer på en række både overordnede og detaljerede punkter. Og med dét ønsker jeg god læsning og debat om EU's, det øvrige Europas og verdens fremtid.

Tak

Jeg vil gerne takke Christian Hårleman, der har været FN-officer i snart sagt alle verdenshjørner og er formand for bestyrelsen i TFF, Den Transnationale Stiftelse for Freds- og Fremtidsforskning, som jeg er daglig leder af. En række af idéerne i afsnittene 5-8 er udviklet sammen med ham. To andre venner og kolleger i arbejdet for en fredeligere verden, Drude Dahlerup og Niels I. Meyer, har hurtigt og præcist kommenteret og foreslået forbedringer af den

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

første udgave af denne udredning. Den her foreliggende version tager jeg dog alene ansvaret for.

Lund den 1. juli 2005

Begrebsapparatet – hvad fred ikke er men kunne være

Lad os begynde med hvad fred kan tænkes at være og straks gå i konfrontation med nogle af de teoretisk og historisk forfejlede opfattelser af freden uden at diskutere dem, ja måske endog uden at yde dem rimelig retfærdighed.

Fred kan sikkert under visse omstændigheder fremmes ved en vis *magt- eller våbenbalance*, men fred er meget mere end en sådan balance, som for øvrigt stort set altid er blevet målt i destruktionsmidler – våbnenes mængde, typer, teknisk kvalitet og militæruddgifter. Problemet har traditionelt været at definitionerne af hvornår der er balance er helt subjektive; når A synes at nu er der balance, så vil B normalt føle at A er overlegen – og omvendt. Det historiske resultat har været enten stadigt flere våben på begge (alle) sider, stadigt mere avanceret teknologi eller begge dele. Ned- og afrustning har i praksis kun fundet sted på områder, parterne var enige om at betragte som irrelevante eller forældede.

Fred er heller ikke det samme som *terrorbalance*, der i dag findes i to betydninger. Den første type er den gamle terrorbalance med kernevåben; NATO og Warszawa-pagten vidste med hinanden, at hvis den ene side sendte atomraketter mod den anden, så ville den anden efter dette førsteslag have tilstrækkeligt mange atomvåben uskadede tilbage i sine siloer, på sine fly i luften og ubådene i havet, at der ville blive tale om et gengældende andetslag. Det var altså tale om gensidigt sikret ødelæggelse, dvs. millioner af døde på begge sider.

Dette var atomafskrækkelsen, "terrorbalancen," i en nøddeskal. Betegnelsen terror, som man helst undgår i den forbindelse i dag fordi den placerer atomstaterne i samme kategori som Bin Laden og andre terrorister, havde samme betydning som når ordet anvendes om f.eks. dagens terrorister: at opnå politiske formål ved at tage *uskyldige* som gidsler eller dræbe dem. Atomafskrækkelsen er dog relevant også i EU sammenhæng, fordi en række EU-lande er med i den atombaserede alliance NATO og fordi England og Frankrig selv besidder atomvåben.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Den anden type terrorbalance er den, der blev indledt den 7. oktober 2001 med USA's angreb på Afghanistan. Mens terroren den 11. september var en meget kriminel handling var den ikke en krigshandling. USA og store dele af Vesten valgte at tolke begivenheden som en krigserklæring, vel at mærke ikke kun mod to mål i USA men mod hele den vestlige civilisation. Konsekvenserne af dét har lige siden i enorm grad påvirket stort set alle områder af politikken og samfundslivet og går under betegnelsen "krigen mod terroren," der dog rettelig burde kaldes krigen mod terrorister.

Også dette har relevans, fordi der i EU's overordnede sikkerhedsstrategi fra december 2003, forfattet af den Høje Repræsentant eller "udenrigsminister" Javier Solana, findes et trusselsbillede mod Europa i hvilket terrorangreb figurerer som det første, i øvrigt sammen med risikoen for spredning af masseødelæggende våben.

Fred kan heller ikke generelt realiseres ved at praktisere det gamle slogan om at "*hvis du vil fred, så forbered dig på at kriges.*" Lidt filosoferende kunne man hævde, at det i de fleste sammenhænge i livet ville være absurd at forberede sig på det modsatte af det man ønsker for at opnå det – "*hvis du vil kærlighed, så forbered dig på at hade*" eller "*hvis du vil sundhed, så forbered dig på at være syg.*" De ressourcer, der i dag bruges på at forberede denne *krigssystemets fred* er så omfattende – egentligt ubegribeligt store - at de må siges at stå i vejen for stort set alle tiltag, der bygger på det modsatte princip, nemlig "*hvis du vil freden så forbered dig på freden.*"

Det er i denne sammenhæng rimeligt at tale om "*opportunity costs*": hvad skulle man kunne få i stedet for de penge (eller en del af dem), der i dag allokeres til krigssystemet?

Mellem 60.000 og 100.000 mennesker, hovedsageligt kvinder og børn, dør unødvendigt *hver dag* på grund af mangelen på rent vand, mad, klæder, husly, medicin og andre helt basale livsfornødenheder. Det sker samtidig med at vi døjer med flere og flere overudviklingsproblemer som hjerte- og karsygdomme, medicin- og stofmisbrug samt fedme; således dør f.eks. 300.000 amerikanere hvert år som følge af overvægt.

Verdens hen ved 190 stater bruger per år lige så meget på at forberede sig på krig som den fattigste halvdel af menneskeheden (3 milliarder) har at leve af. Stockholms Internationale Fredsforskningsinstitut, SIPRI, beregner verdens militære udgifter i 2004 til 975 milliarder dollar (regnet i 2003-priser) og 1035 milliarder dollar i dagens priser. Det er 162 dollar for hvert eneste menneske på jorden eller 2,6 procent af verdens bruttonationalprodukt.

Heraf tegner vores allierede, USA, sig for øvrigt helt alene for næsten halvdelen, 47 procent. Til sammenligning koster hele FN-systemet et sted mellem 15 og 20 milliarder dollar. Verdens samlede ulandsbistand beløber sig til næsten 79 milliarder dollar ifølge OECD i 2004. Mens omkring ved en halv

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

million forskere og ingeniører betales af stater for udelukkende at udvikle ny raffinerede våben, findes der højt sat 2.000 fredsforskere i verden.

Mange andre tal kunne nævnes. Den *globale militarisering* har forsat - ganske vist under andre betegnelser såsom "fred", "sikkerhed", "stabilitet" og "balance" - siden 2. verdenskrig. Den er ikke på noget tidspunkt blevet gjort til et problem i toppen af den globale agenda, som der måtte gøres noget alvorligt ved *for at kunne skabe ægte udvikling, sikkerhed og fred for flere på kloden.*

Det spørgsmål man rettelig kan stille er: kan EU - endelig - blive den faktor i verdenssamfundet, der vil forstå og praktisere en anden slags fred, der ikke kræver et så ubegribeligt stort ressourceforbrug og derfor ikke har tilsvarende inhumane konsekvenser? Kan unionen blive en kraft for en *ny agenda*, en bedre balance: mindre militarisering og mere udvikling? Eller vil den snarere tage nationalstaternes traditionelle forståelse, der per definition er snæver i betydningen selvcentreret snarere end global og helhedstænkende - med sig og dermed øge militariseringen?

En og anden vil sikkert indvende at selvom verden skulle nedruste, så ville der stadig være fattigdom og nød; altså at det ikke er det militære forbrug alene, der står i vejen for en mere retfærdig verden. Meget taler for at det er rigtigt. Imidlertid udgør den militært dominerede sikkerhedstænkning en – blandt flere – hindringer for en fredeligere, mere retfærdig og demokratisk verden af disse grunde: 1) den sluger knappe ressourcer, der kunne anvendes til menneskehedens bedste; 2) den befæster den skæve socio-økonomiske verdensorden ved at den praktiseres af netop de lande, der i forvejen har mest økonomisk, politisk og anden magt; 3) den er uforenelig med demokrati i det omfang atom- og andre masseødelæggende våben administreres af en numerisk forsvindende lille elite i kærnevåbenmagterne, der aldrig gennem f.eks. valg eller folkeafstemning har givet befolkningerne mulighed for at bestemme hvorvidt de ønsker at blive forsvaret ved afskrækkelse eller, hvis den svigter, ved atomkrig.

Når fred defineret som magtbalance, terrorbalance og "hvis du vil freden, så forbered dig på at kriges" således ikke er tidssvarende - og slet ikke fremtidssvarende - hvad kan man så tænke sig at fred er?

En haiku-kort svar kunne være: fred er at håndtere konflikter og andre problemer med mindst mulig vold. Et noget længere og mere omstændeligt svar er blevet brugt af undertegnede i bøgerne *At Udvikle Sikkerhed og Sikre Udvikling* (Vindrose 1983) og *Vind Freden* (Vindrose 1988) og implicit i stort set alle andre skrifter siden da:

Fred er alt hvad der tjener til at sikre udvikling og udvikle sikkerhed, for det hele menneske (fysisk/psykisk/spirituelt) og for alle mennesker, i en permanent proces der tager udgangspunkt i en tænkning om menneskelig og sociale behov, baseret på en omsorgsetik og som tillader enhed i mangfoldighed.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Fred relaterer sig altså til udvikling og sikkerhed, to dybt menneskelige og sociale behov. Intet kan udvikles uden en vis følelse af sikkerhed for også at eksistere i morgen; sikkerhed kan ikke skabes i stagnation men kræver en udvikling, noget at sikre og ressourcer at sikre det med.

Dernæst relaterer fred sig til konflikter og vold. Med udvikling følger at vi som individer, samfund og kulturer vil forskellige ting, har forskellige projekter – friheden at vælge kan let komme i konflikt med andres frihed at vælge sine liv. Hvis vores tilværelse og hele verden ikke skal blive en alles kamp imod alle er det afgørende, at vi lærer at støde sammen og konflikte på mindst muligt truende og voldelige måder.

Vi kan derfor som en mellemlang tilgang eller beskrivelse af freden bruge denne:

Fred handler om at håndtere de konflikter, der uvægerligt opstår når mange og forskellige aktører søger at tilfredsstille deres behov, udvikle og sikre /beskytte sig, med mindst mulig vold.

Conflicts happen - konflikter sker, godt og godt. Det vi skal forebygge er ikke konflikter – for uden dem, ville livet være kedeligt, u-udviklende og samfundet et orwelliansk "1984" hvori alle tænker de samme tanker. Det, en *fredspolitik* skal søge at forebygge, er de forskellige typer af vold, der ofte findes i eller snarere under konfliktsituationer eller tages i anvendelse for, som det hedder at løse, konflikter.

Lad os derfor se på nogle *forskellige typer af vold* – en fremstilling, der i høj grad bygger på fredsforskeren Johan Galtungs tænkning og gerne dermed minder om hans bog *EF. En supermagt i verdenssamfundet* (Christian Ejlers 1972), der snart 35 år senere stadig siger vigtige ting om EU's problemer.

Direkte vold. En aktør skader en anden. For eksempel en soldat, der skyder en anden soldat. Den kan være fysisk eller psykisk. Den kan hænge sammen med vold i tanke, tale og handling.

Strukturel vold. Her er aktøren et helt system, ikke en person. Systemet er sådan konstrueret at det skaber en kløft mellem den mulige realisering af et socialt potentiale og den faktiske tilstand. Det er direkte vold når en mand slår sin kone. Men hvis stort set alle mænd slår og undertrykker kvinder så er der også tale om et systematisk, systemindbygget fænomen (macho, patriarkat, dominansmodel). Et andet eksempel har vi allerede nævnt: de 60.000-100.000 mennesker, der dør unødvendigt hver dag på kloden som følge af mangel på det mest basale i livet.

Kulturel vold. Overbevisningen om at ens egen kulturkreds står over de andre og er bedre, at andre – for deres egen skyld – bør acceptere eller eventuelt påtvinges vore normer. At der findes en civilisationsstige, som alle skal stige

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

opad mod os, der står på det øverste trin. Andre eksempler på kulturel vold er sexismen og racismen, foragten for de svagere – de er jo selv skyld i deres misere. Synet på de fremmede som udelukkende en byrde, ikke en ressource for os selv. Og så naturligvis alle de normer og symboler, der som flag, musik, marcher, uniformer, paladser og propaganda fremmer og legitimerer den direkte og den strukturelle vold og usynliggør vor egne handlinger som en årsag til dem.

Miljømæssig vold. Opfattelsen af skaberværket omkring os som udelukkende til for at tilfredsstille vore materielle behov. Naturen har ikke en værdi i sig selv. Konverteringen af naturens værdier til en vare i en markedsøkonomi, udryddelsen af arter, forurening, nedbrydning i højere tempo end genvæksten; opfattelsen at naturvidenskaben er den højeste/ eneste autoritet og at Moder Jord skal aftvinges alle sine hemmeligheder og kontrolleres ved mandlig, videnskabelig og rational penetration. I dagligdagen genkender vi disse voldsfænomener i de økonomiske særinteresser, regeringers og de store selskabers lemfældige og kortsigtede perspektiv på miljøet og ressourcerne og i smogen over snart sagt enhver bare lidt større by.

Altså, fire hovedtyper med mængder af undertyper, sammenhænge og forskellige udtryk fra kultur til kultur, sted til sted, tid til tid. Den direkte vold - menneskeskabt såvel som naturskabt - er mest synlig, fylder det meste af alle nyhedsprogrammer og megen underholdning. Strukturel vold tales der stort set aldrig om, skønt den slår mange flere ihjel end den direkte - alle døde i krige siden 1945 (omkring 30 millioner mennesker) svarer til mindre end to års offer for den strukturelle vold i vores verden. Den kulturelle vold er så naturlig at den stadig kun aktualiseres i det kulturelt voldelige samfunds subkulturer. Den miljømæssige vold er synlig for enhver, men tilskrives som regel snarere "uheldige" konsekvenser ved "udviklingen" end et fundamentalt dualistisk-menneskefikseret verdensbillede parret med den grænseløse væksts kommercielle særinteresser - alt sammen noget der hver for sig og tilsammen hindrer os i at indse den enkle sandhed at alt hænger sammen med alt andet.

I denne udredning stiller vi spørgsmålet: hvordan ser EU egentlig ud i forhold til disse fire kategorier? I hvilken grad er Unionens politik udtryk for en bevidsthed om problemer på en eller flere af disse dimensioner? Udtrykkes der i Forfatnings-udkastet sådanne normer, målsætninger og konkrete politikker, at vi kan føle os bestyrket i, at der er gode chancer for at EU vil kunne yde et væsentligt bidrag til at volden reduceres på et eller flere af de fire områder?

Hvis svarene på hvert af de fire områder munder ud i ja snarere end nej kan man soleklart betegne EU som et fredsprojekt. Er det bare sådan på visse punkter - ja, så må vi arbejde på at gøre EU bedre dér hvor det halter efter. Eller er det mon sådan at EU og forfatningen er sådan skruet sammen - har et sådant begrebsapparat og en sådan selvforståelse - at man må frygte at et stærkt EU i virkeligheden vil kunne bidrage til mere vold på de fire

dimensioner? Det igen afhænger lidt af hvad vi mener med fred i konkret praksis.

To måder at praktisere fred på - militært baseret sikkerhed versus konflikthåndtering og voldsreduktion

For at komme nærmere en analyse skal vi derfor gøre en anden distinktion: den mellem *forsvar og sikkerhed* på den ene side og *konflikthåndtering og voldsreduktion* på den anden.

Forsvar og sikkerhed

Førstnævnte er traditionel national sikkerhed, som vi kender den fra den enkelte EU-medlemsstat. Staten skal hér beskytte borgerne mod udefra kommende trusler, de være sig militære, økonomiske eller politiske. Når staten er stærk og tryk kan borgerne føle sig trygge. Det foregår i samspillet mellem forsvarspolitik, bredere sikkerhedspolitik og endelig udenrigspolitik.

Forsvarspolitikken baseres som regel på militære styrker, enten selvstændigt eller i alliance med andre ligesindede. Sikkerhedspolitik handler, lidt bredere, om at positionere sig sådan i det store system at man øger sin relative sikkerhed og her er flere instrumenter i spil – militæret som afskrækkende, udenrigspolitikken, deltagelse i internationale organisationer, nedrustningsforhandlinger, ulandsbistand, deltagelse i FN-operationer samt naturligvis im- og eksport, herunder af militært materiel, etc. Udenrigspolitikken lapper over begge men fokuserer traditionelt først og fremmest på to- og flersidede relationer med andre stater, herunder EU.

I dette paradigme vil der normalt være tale om en rangstige af prioriteringer. De kommer frem når man stiller det "omvendte" spørgsmål: kan vi klare os uden et militær – nej, lyder svaret! Kan vi klare os uden at give ulandsbistand – det kunne vi vel! Kan vi klare os uden at have relationer til eller handle med visse andre stater – ja nogle, men afhængig af hvilke. Kunne vi klare os lige så godt hvis vi ikke havde nære bånd til allierede og dem, vi ser som venner, f.eks. USA – absolut ikke! Uanset at intellektuelle og tillige mange politikere, der tror på dette paradigme, ofte taler om menneskelig sikkerhed, miljøsikkerhed etc., så er det i sidste ende de militære midler der – hvad enten de bruges til at skabe prestige med, true med eller faktisk bliver brugt – udgør det primære instrument når politikken skal føres ud i livet, eller når der opstår en særligt truende situation. Det er nationalstatens perspektiv der er krumtappen; statens opgave er at forsvare sig selv og sine egne i en verden, der truer os. Vi vil naturligvis ikke krig men den kan desværre være nødvendig for at forsvare os og vore interesser imod det og dem, der truer os.

Fred som voldsreduktion og konflikthåndtering

I denne praksis kan der kun skabes en fredeligere tilstand hvis sikkerhed, forsvar og udvikling går hånd i hånd med lavere niveauer af vold. For at kunne gøre det må man tilnærme sig konflikter på en ny måde. Idéen er at man ved at have mest mulig *konfliktkundskab* kan gøre sig håb om at finde andre måder at løse problemerne på end ved truslen om eller brugen af vold.

Med EU vil man skabe *over*-nationale strukturer. Det siges igen og igen om EU, at det er en faktor for den store fred, dels inden for EU som gruppe, dels for en bedre verden. Og det kommer klart frem i titlen på den førnævnte europæiske sikkerhedsstrategi af Javier Solana, *A Secure Europe in a Better World*.

Derfor bliver der brug for dels en meta-tænkning og dels et *trans*-nationalt perspektiv, der går både "under" nationalstaten og integrerer det enkelte individ, dels går "over" nationalstaten og omfatter det globale, dvs. spørgsmålet om EU i hovedsagen er godt for sig selv og sine eller også er en god ting for hele verden.

Det er i sig selv helt acceptabelt, ja beundringsværdigt, når store enheder beslutter sig for at have en politik, der ikke kun opererer intellektuelt og politisk til deres egen, snævre eller ligefrem egocentriske fordel, men samtidig har som ambition at give et bidrag til en bedre verden for alle – og som intellektuelt kan tænke "de andre" ind i et samlet begreb og en konsistent politik.

I denne bestræbelse ligger en idealistisk impuls, der ikke skal kritiseres – men for at den ikke blot skal blive staffage, må den så også inkludere et helhedssyn og en forståelse for denne større verden og dens påtrængende problemer.

For at bidrage til fred i den voldsreducerende forstand interesserer man sig som sagt for at blive mere "konfliktkompetent." Det kan handle om så forskellige ting som omrustning til defensive militære og civile forsvar; om fredsundervisning på forskellige niveauer, og om at oprette freds- og ikke bare militærakademier. Det kan dreje sig om reelt upartisk mægling, tidlig intervention og forskellige former for dialog, forhandling og andre indsatser før der faktisk udbræder vold – og om sandheds- og forsoningskommissioner.

Videre kan det handle om at tilstræbe en bedre balance mellem konfliktjournalistisk og krigsreportage i vore medier og om at i det hele taget sætte fokus på de menneskelige faktorer, der optræder i konfliktsituationer, herunder bearbejdning af had, hjælp med at tilgive og forsones, tillidsskabende foranstaltninger i bred forstand og meget meget andet. Måske man kan sammenfatte det i ord som menneskelig sikkerhed og fredsskabelse

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

samt konfliktløsning eller –transformation til forskel fra påtvungne fredsplaner udefra.

EU som fremtidig stor- eller supermagt må vælge hvilken slags fred det er, det vil bidrage til at skabe. Ønsker og kan Unionen bidrage til mere vold, nogenlunde den samme mængde eller stadig mindre vold i verden i fremtiden – dét er spørgsmålet, der skal analyseres inden man afgør hvorvidt EU er et fredsprojekt eller ej.

I den første, ovennævnte fredspraksis er vold relativ. Freden, den ikkevoldelige eller mindst muligt voldelige situation, skal tilvejebringes ved at en stærk og god vold holder en svagere og ond vold nede. At udøve vold er derfor ikke grundlæggende ondt, volden i sig selv er ikke et problem – det er snarere den aktør, der udøver en vold, der i en eller anden forstand er ond. Der er – ifølge denne teoris tilhængere – forskel på god / retfærdig / produktiv vold og ond / uretfærdig / modproduktiv vold. I denne tænkemåde er der kun brug for alternativ vold, ikke for alternativer *til* vold. Og det alternativ er den gode vold (som vi udøver på verdens eller civilisationens vegne).

Anderledes i den anden begrebsramme. Den hviler på antagelsen om at vold er et principielt onde, om end voldsudøvelse i sjældne og specifikke tilfælde kan være et nødvendigt ondt. Denne teoris tilhængere mener at der findes eller bør udtænkes alternativer *til* vold snarere end alternativ vold og altså at fred er voldreduktioner, der bedst kan tilvejebringes ved øget kundskab om og forståelse for konflikter i bred almindelighed.

Vejledning – de relevante afsnit i Forfatningsforslaget

Herunder listes de væsentligste relevante afsnit i udkastet til Forfatning vedrørende forsvar, konflikthåndtering, sikkerhed, udenrigsanliggender og fred.

Forfatningstraktaten

Kan læses i sin helhed på dansk hér:

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:DA:HTML>

Denne version foreligger på dansk på EU's hjemmeside under Rådet for Den Europæiske Union og har betegnelsen 2004/C 310/01 af 16. december 2004. Selve Forfatningens hovedafsnit er på sammenlagt 448 artikler (203 sider), hvortil kommer 36 protokoller og bilag, 2 yderligere bilag samt 2 erklæringer som Slutakt, i alt 271 sider. Forfatningsteksten som helhed er således på i alt 474 sider.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Del I

Artikel 2 – Unionens værdier

Artikel 3 – Unionens mål

Artikel 16 – Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)

Artikel 19, 24, m.fl. – Unionens institutioner og organer

Artikel 28 – Unionens udenrigsminister

Artikel 40 – Særlige bestemmelser vedrørende den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)

Artikel 41 – Særlige bestemmelser vedrørende den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP)

Artikel 43 – Solidaritetsbestemmelse gældende ved terrorangreb, natur- og menneskeskabte katastrofer.

Del II Charter om grundlæggende rettigheder

Indeholder udsagn og normer med relevans for spørgsmålene om fred, lighed, retfærdighed, universalisme, etc.

Del III – Unionens politikker og funktionsmåde

Afsnit I-IV

Artikel 233 – Miljøet

Artikel 256 – Energi

Artikel 257-264 – Et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed

Artikel 284 – Civilbeskyttelse

Afsnit V Unionen optræden udadtil

Artikel 292-293 – Almindelige bestemmelser

Artikel 294-308 – Den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik, FUSP

Artikel 309-312 – Den Fælles Sikkerheds- og Forsvarspolitik, FSFP

Artikel 311 – Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) og dets opgaver

Artikel 319-321 – Økonomisk, finansielt og teknisk samarbejde med 3. lande og humanitær bistand

Artikel 329 – Gennemførelse af solidaritetsbestemmelsen

Artikel 416-423 – Forstærket samarbejde (særligt artikel 419 vedr FUSP)

Artikel 436 – Om oplysninger der strider imod væsentlige nationale sikkerhedsinteresser, herunder dem der vedrører fabrikation af og handel med våben m.m.

Sammenfatning og struktur

Vi har altså fire typer af vold: direkte, strukturel, kulturel og miljømæssig. Og vi har to hovedopfattelser af hvordan man skaber fred: *sikkerhedsparadigmet* og *konflikthåndteringsparadigmet*. Det giver 8 dimensioner. Dem skal vi se nærmere på i resten af denne udredning - ét for ét, men også i relation til hinanden.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Såvel forslaget til forfatning som den hidtil førte politik i EU-regi vedrørende disse temaer spejler det faktum, at unionen lægger mest vægt på sikkerhedsparadigmet og under dét, på den militære dimension. Det er årsagen til at denne udrednings drøftelse af disse temaer fylder relativt meget. Den der vil opnå et helhedsbilledet bedes derfor læse ræsonnementet over alle 8 dimensioner.

1. Sikkerhed – EU og den direkte vold

Den Europæiske Sikkerhedsstrategi

Det er om denne dimension, der siges mest i de eksisterende EU-dokumenter og i debatten. Inden for dette paradigme vil det være mest naturligt at se nærmere på det førnævnte dokument *A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy* (vedtaget af Rådet for Den Europæiske Union i Brussels 12. december 2003, 15849/03, PESC 783, 16 sider) der er underskrevet Generalsekretæren/Den høje Repræsentant Javier Solana, efter opdrag af Thessaloniki-mødet i juni samme år. Det bemærkes at Solana før sit embede som chef for udenrigspolitikken i EU var NATO's generalsekretær og blandt andet den højeste civilt ansvarlige for bombningen af Serbien og Kosovo i 1999.

Denne udredning gør en del ud af dette dokument. Det er noget nær det eneste, der spejler det intellektuelle input og måden at tænke sikkerhed og fred på og ikke kun fokuserer på våben, institutioner, organer og agenturer, budgetter, etc., som medier og megen debat ofte tager op.

Den Europæiske Sikkerhedsstrategi indledes med en konstatering af, at der hersker en hidtil uset fred og stabilitet i Europa og at de europæiske lande ser sig forpligtede til at løse uenigheder med fredelige midler - helt i FN's ånd, kunne man sige - og at samarbejde gennem fælles institutioner.

USA's og NATO's betydning for Europas moderne historie slås derpå fast og man peger på at krigen på Balkan er en reminder om at krig ikke er forsvundet helt fra kontinentet. EU er, siges det, en "uundgåeligt global aktør" på grund af sine 25 medlemsstater, over 450 millioner mennesker og med 25% af verdens bruttonationalprodukt. "Europa bør være rede til at påtage sig et medansvar for global sikkerhed og for at bygge en bedre verden."

Ambitionsniveauet er klart og tydeligt. EU's referenceramme er hele verden og ikke kun EU selv. Freden står helt på toppen af agendaen, fred forstået gennem FN-normen om at "fred skal tilvejebringes med fredelige midler."

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Det er derfor kun naturligt at det næste afsnit handler om globale udfordringer. Her nævnes de stadigt mere åbne grænser, øget gensidig afhængighed mellem landene, positive og negative effekter af globaliseringen. Derpå nævnes at 4 millioner er døde i krig siden 1990 og at 18 millioner er flygtet, at 3 milliarder mennesker (halvdelen af menneskeheden) lever på mindre end 2 Euro per dag, etc. Der er altså bevidsthed om krigen, flygtningenes og under- eller fejludviklingens problemer. Der tales om den onde cirkel af konflikt, usikkerhed og fattigdom og om den voksende konkurrence om verdens knappe ressourcer – og om at Europa er verdens største importør af olie.

Så langt, så godt. Men derpå skrider det hele i det efterfølgende afsnit om de væsentligste trusler mod Europa. De reduceres nemlig til disse – en næsten kopi af Bush-administrationens:

- *Spredning af masseødelæggende våben* – især til Mellemøsten rangordnes som den største trussel. Det "mest frygtindgydende scenario er at terroristgrupper anskaffer masseødelæggende våben;"
- *Terrorisme* – hvor Europa både er base og mål;
- *Regionale konflikter* – her nævnes Kashmir, Great Lakes (Store Sø)-regionen, Nord- og Sydkorea samt Mellemøsten.
- *Staters sammenbrud* – dårlig regeringsledelse, korrupsion, magtmisbrug, svage institutioner, kriminalitet og terrorisme; her nævnes Somalia, Afghanistan.
- *Organiseret kriminalitet* – Europa er et "hovedmål for organiseret kriminalitet," siges det. Narkotika, kvindehandel, illegale immigranter samt våben. Også dette "kan have forbindelse med terrorisme."

Det fremgår hverken hvorledes Solana kommer fra det globale perspektiv til netop disse trusler, ej heller hvorledes han definerer trusler eller hvilket tidsperspektiv, han arbejder med. Hvorfor spredningen af masseødelæggende våben – og ikke f.eks. deres eksistens – og terrorismen – og ikke f.eks. dens årsager – rangeres som de største trusler, får man ingen forklaring på.

Afsnittet er blottet for antydningen af analyse, dvs. begrebsdefinitioner, metode, værdier og kriterier for hvorfor noget rangordnes som mere vigtigt end andet. Man kan f.eks. indvende, at det er talmæssigt uendeligt få mennesker i Europa, der hidtil har været offer for terroristers værk; i forhold til de ufatteligt mange, der dør hver dag i et globalt perspektiv – som Solana hævder er EU's – så er terrorismen som trussel så lille, at det rettelig ikke burde være nævnt blandt de 20-30 vigtigste globale (og dermed EU-relevante) udfordringer. Endvidere, den statistiske risiko for at jeg i min livstid skal blive udset for et terrorangreb er formodentlig omtrent så høj som risikoen for at min kone skulle forsøge at slå mig ihjel. Før 11. september 2001 berørtes kun cirka 1100 mennesker globalt af terror, omkring 400 døde og 700 blev såret, i hovedsagen i Sydamerika.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Hvad gælder spredningen af masseødelæggende våben, herunder teknologien for at producere atomvåben og bruge dem, så er den i det alt væsentlige i en konsekvens af de nuværende atommagters egne aktiviteter. Ikkespredningsaftalen (NPT), der snart er 40 år gammel, siger meget klart at de, der har atomvåben skal ned- og afruste dem. Til gengæld skal de, der ikke har disse våben, omvendt afstå fra at anskaffe dem og i stedet blive hjulpet til at få fredelig kerneenergi. Samtlige atomstater har imidlertid blæst sine egne ned- og afrustningsforpligtelser en ret lang march, senest på NPT-konferencen i maj 2005. Om den siger en af verdens ledende eksperter på atomtruslen, David Krieger, der er Præsident for The Nuclear Age Peace Foudation og associeret TFF, "Dette års konference sluttede som et spektakulært nederlag uden et afsluttende dokument og uden aftaler om hvordan man skal komme videre. I de første ti dage modarbejdede USA enhver enighed om en dagsorden, der henviste til nogen som helst tidligere indgåede forpligtelser."

Javier Solana gennemgår derefter de tre såkaldte strategiske målsætninger, som EU har, idet han nævner at EU må "tænke globalt og handle lokalt." Men nu er det ikke længere verden som helhed, der er i fokus. I stedet taler Solana hér om at EU for at "forsvare sin sikkerhed og fremme sine værdier" har følgende tre strategiske mål som skal takle de nævnte trusler:

- EU har efter 11. september vedtaget en del forholdsregler imod terrorisme;
- EU har i mange år arbejdet imod spredningen af masseødelæggende våben, ikke mindst i det international atomenergiagentur, IAEA's, regi;
- EU og dets medlemsstater har intervenseret for at, som det hedder, hjælpe til i regionale konflikter og sammenbrudte stater: på Balkan, i Afghanistan og i den Demokratiske Republik Congo, DRC.

Mens tidligere tiders forsvar var rettet imod invasionstrusler, så indebærer de nye trusler, at den første forsvarslinje ofte ligger i udlandet. Uden mindste dokumentation hævde Solana at samtlige trusler vokser – og vil vokse – over tid og at det derfor er afgørende at "vi er parate til at handle før en krise opstår. Konfliktforhindring og trusselsforhindring kan ikke begynde for tidligt."

Solana understreger at ingen af truslerne er rent militære eller kan imødegås udelukkende ved våbenbrug. Der skal en vifte af værktøjer til – efterretningssamarbejde, politi, jura, militær og andre. Hvordan de kommer ind i billedet eller hvordan de kan rangordnes og samvirke og i hvilke situationer, kommer han ikke ind på. Derimod siger han, at EU er særligt godt udrustet til at besvare sådanne mangesidede trusler. Hvad dokumentationen er for dét eller hvem der implicit sammenlignes med fremgår ikke.

Derpå følger lidt om udvidelsen og sikkerhed i forhold til de umiddelbare naboer. Balkan omtales som et område hvor EU sammen med USA, Rusland, NATO og andre parter har skabt stabilitet. Og konflikten i Mellemøsten

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

udpeges som en "strategisk prioritet" for Europa. I forlængelse heraf priser Solana de internationale organisationer. At styrke FN er en europæisk prioritet. Samtidig udgør de transatlantiske relationer et "kærneelement" i og et ubetinget gode for hele det internationale system. Ja, og så nævnes også at det er godt hvis OSCE, Europarådet, ASEAN, etc bliver stærkere.

Den sidste del af Solanas strategidokument handler om de politiske implikationer for Europa. Hvad der startede ud med et ambitiøst globalt perspektiv og en bred forståelse af sikkerhedens problemer snævrer nu ind til hvad der er godt for EU og hvad der stort set kan gøres med de allerede til rådighed stående militære midler. Der udtrykkes indledningsvis en forbløffende selvtilfredshed; EU har gjort fremskridt mod en fælles, sammenhængende udenrigspolitik og effektiv krisestyring. "Vi har instrumenter på plads der kan bruges effektivt," siger Solana, "hvilket vi har vist på Balkan og andre steder." Her kan det dog nok indvendes, at den, der har fulgt EU's politik i det tidligere Jugoslavien fra de hvidklædte EU-monitorers - "ispindenes" - næsten klovneagtige indsats til den ret fejlslagne situation i dagens Kosovo kan undre sig over hvorfor Solanas dokument er rensset for både selvkritik og beskedenhed. Her kan man blot tænke på den alt for tidligere, ensidige EU-beslutning i december 2001 om anerkendelse af Slovenien og Kroatien som selvstændige stater uden at de opfyldte de normale kriterier for selvstændighed og uden at man havde en plan for resten af området. I praksis medførte denne skæbnesvangre politik under Tysklands pres til at krigen brød ud i Bosnien-Hercegovina få måneder senere.

Det EU fremover skal, siges det videre, er at gøre *mere* af det samme "yde et bidrag, der matcher vort potentiale." Der skal udvikles en *fuld-spektrum evne* til krisestyring og konfliktforhindring, en "strategisk kultur" for tidlig, hurtig og om nødvendigt *robust intervention*. Ordene er igen lånt fra amerikansk strategisk diskurs. EU bruger årligt 160 milliarder Euros så "vi burde være i stand til at opretholde adskillige operationer samtidig," siger Solana. EU skal støtte FN når det beder om det. Men lige efter siger han, at EU skal reagere *forud for* at lande og situationer vedrørende de hovedsagelige trusler bliver alvorlige - noget, som FN-Pagten, hvad enten man nu kan lide det eller ej, ikke giver hjemmel til.

Først og fremmest er etableringen af EU's Forsvars-Agentur den rette vej frem (se senere hvad det er). I papirets længste sammenhængende tematisering fortæller Solana om den rationalisering, samkøring og effektivisering EU-landenes militære produktion og styrker kan og skal gennemgå. Retfærdigvis skal det siges, at han også understreger hér og dér, at de civile midler må samvirke med de militære. Men det er åbenbart hvilke der i alle henseender og situationer vejer tungest.

Igen og igen understreges EU's nære relationer til NATO, ikke til andre organisationer. Vi må arbejde og stå sammen. Det hele skal ind under "fælles kommando:" diplomatiet, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, udvikling, handel, miljø. Samme agenda, samme kommando, fælles fodslag.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Og naturligvis må vi samarbejde med andre; her gives atter det transatlantiske partnerskab prioritet idet det er det eneste, der nævnes. "Vort mål bør være et effektivt og balanceret partnerskab med USA" – sammen kan vi "udgøre en formidabel kraft for det gode i verden" og derfor skal EU fortsætte med at opbygge sin (i hovedsagen militære) slagstyrke. For formodentlig ikke at virke ensidig nævnes det i de sidste afsnit at det også er godt med gode relationer til Rusland, Japan, Kina, Canada og Indien.

Hvad kan der fra et fredsintellektuelt og -politisk perspektiv siges om dette grunddokument?

Først hvad der rent faktisk siges. Som analyse er dét pauvert. Dokumentet siger indledningsvis nogle rigtige ting men falder successivt ned i den militære værktøjskasse med den tænkning, der i nationalstatens regi har skabt så megen fortræd i vor verden: op- og overrustning, anvendelse af militærmagt til løsning af problemer, der ikke kan løses med disse midler; en lav prioritering af alle civile midler og ikke ét ord om hvorledes der skal gøres afvejsninger af hvilke fremtidige situationer, der kræver mere af det ene og mindre af det andet. Det intellektuelle input er en slags gentagelse og besværgelse af hvad der er blevet tænkt og sagt i den strategiske diskussion siden 1950'erne. Der er ikke tegn på at EU's udenrigspolitiske leder eller hans medarbejdere har fulgt den internationale debat og forskning om omkring disse ting de sidste årtier.

De fleste nationale regeringer beder parlamentsudvalg og kommissioner udrede trusler og sikkerhedspolitik, jævnfør de danske forsvarskommissioner og deres betænkninger. Det er bemærkelsesværdigt og usædvanligt at lade én i forvejen stærkt optaget mand udstikke retningslinjerne for et så grundlæggende vigtigt dokument om freden blandt 450 millioner mennesker og resten af verden. Og - kunne man måske tilføje - ganske ubeskedent af ham at påtage sig opgaven, der så åbenbart er blevet løst med kun en del af venstrehånden på nogle få måneder. Det er slapt og usystematisk skrevet og omfatter kun 16 sider, og det meste kunne være stykket sammen fra tidligere taler.

Dernæst lægger man mærke til hvad dette grunddokument *ikke* siger et ord om:

- *den globale fejludvikling og millioners lidelse som et sikkerheds- og fredsproblem, og det drøfter ikke terrorismens mulige sammenhæng med verdens uretfærdighed;*
- *menneskelig sikkerhed og miljø sikkerhed; disse begreber er efterhånden blevet standard rundt om i verden, forskningsinstitutter og FN-kommissioner udreder og debatterer dem;*
- *konfliktanalyse, konfliktløsning, mægling, forsoning, tilgivelse, voldsforebyggelse etc.*

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

- *civilsamfundets perspektiv*, samspillet med f.eks. forskning og folkelige bevægelser, hjælpeorganisationer og andre såkaldte NGO'er;
- *kærnevåbnene*, heller ikke det faktum at EU er en kærnevåbenbaseret union, dels på grund af mange medlemmers relation til NATO, dels gennem det faktum at England og Frankrig er atommagter;
- *bedømmelser af den internationale udvikling* på en række områder (scenarier) indenfor og udenfor EU, kort sagt det der ville være en slags forudsætning for at drøfte hvorledes forsvar, sikkerhed og fred kunne gennemføres givet visse antagelser om den fremtidige udvikling i verden;
- *enhver form for selvkritik vedrørende EU's hidtidige indsatser for fred og sikkerhed*. Der er derfor heller ikke nogle tanker om hvilke typer af kompetenceudvikling, forskning, træning eller almindelig uddannelse og folkeoplysning, der kunne tænkes at fremme såvel regeringers som andre aktørers fremtidige indsatser for forsvar, sikkerhed og fred.

Solanas overordnede strategi hænger naturligvis intimt sammen med og spejler hele det komplekse, der udgøres af EU's politik, principper og institutioner samt af Forfatningstraktaten vedrørende forsvar, sikkerhed og udenrigspolitik. Det er også derfor vi har gjort relativt meget ud af dette dokument.

Hvis man gransker EU-dokumenterne i referencelisten bagest i denne udredning vil man temmelig let indse, at det er den militære dimension i forsvaret, sikkerheden og de global fredsindsatser, der tildeles den næsten altoverskyggende og konkrete betydning.

Skønt der siges meget om fred, retfærdighed og også om behovet for civil konflikthåndtering/krisestyring såvel som koordinering mellem militære og civile indsatser, så er de militære aspekter dem, der: a) siges mest om, b) allerede findes flest EU -dokumenter om; c) er truffet vidtrækkende beslutninger vedrørende; d) har fået landene til at vedtage konkrete målsætninger (såsom styrkemål). Det er e) vedrørende det militære at EU har indledt samarbejde med NATO og FN; f) dets forskningsinstitut ISS-EU har et traditionelt sikkerhedspolitisk perspektiv i sine skrifter; og g) vedrørende de konkrete EU-operationer i konfliktområder fremhæves igen og igen den militære succes, etc.

Hvad angår de civile komponenter er de, som vi senere skal se, stillet i skyggen både hvad angår forskning, beslutninger, strategiske og operative mål, konkret implementering, menneskelige og økonomiske ressourcer og organisering samt størrelse af stabe.

Hvilken rolle spiller de civile fredsmidler i forfatningsteksten?

For det første bemærkes det, at forfatningen intet siger om at EU først og fremmest skal forsøge at løse konflikter med fredelige midler; den siger heller ikke at EU skal arbejde for at afskaffe krig som social institution. Det gør derimod FN's Pagt, underskrevet i 1945, som Forfatningen hér og dér henviser til, som f.eks. i Artikel 292 c) hvor det siges at unionen skal "bevare freden, forebygge konflikter og styrke den internationale sikkerhed i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers pagt..."

For det andet bemærkes det at Artikel 2 om Unionens *værdier* nævner en lang række værdier så som frihed, demokrati, menneskerettigheder og ligestilling men ikke fred. Det er påfaldende for en organisation, hvis rødder går tilbage til Kul- og Stålonionen og som ofte anses for at være hovedårsagen til at Europa er blevet fredeligere.

Artikel 3 om Unionens formål siger: "Unionens mål er at fremme freden, sine værdier og befolkningernes velfærd." Freden er således det første, der nævnes som Unionens *mål*. Mens stort set alle andre mål såsom markedet, handel, forsvar, rettigheder, institutioner, etc. behandles i detaljer i traktaten findes der ingen problematisering eller videre uddybning af temaet fred – Unionens fornemste. Kvalitativt er der altså ikke så meget at hente.

Hvis man bruger en søgefunktion i de pdf-dokumenter, der udgør traktatens hoveddele vil man hurtigt se at det i kvantitative termer står endnu ringere til. Ord som "fred / freden / fredelig" forekommer 8 gange i traktaten. "Konfliktforebyggelse / forebygge konflikter" forekommer 5 gange. Ordene "forsvar / forsvarspolitik" bruges 64 gange, ordene "sikkerhed / sikkerhedspolitik / indre sikkerhed" 81 gange; ordene "militær / kampstyrker" 21 gange og "terror / terrorisme" forekommer 10 gange. EU's nye udenrigsminister nævnes 71 gange.

Naturligvis siger dét ikke alt; det er jo naturligt nok at Udenrigsministeren hvis rolle og kompetence beskrives i detaljer forekommer oftere i teksten end generelle ord som fred. Men dog er det nok så sigende. "Styrkeforholdet" mellem brugen af ord, der referer til fred og konfliktforebyggelse på den ene side og ord, der referer til alle de andre ting, er cirka 1:20. Ordet "nedrustning" forekommer kun én gang, i forbindelse med at intervenere for at nedruste andre aktører uden for EU. Endnu tydeligere bliver skævheden når man opdager at ord som f.eks. "tillidsskabende," "våbenkontrol," "forsoning", "afspænding," "nedrustning" og "ikkevold" overhovedet ikke forekommer i forfatningsteksten. Det gør heller ikke ordene "atomvåben" eller "kærnevåben" skønt disse våben er en integreret del af de fleste EU-landes sikkerhedsstrategi enten som medlemmer af eller ansøgere til NATO eller som atommagter (Frankrig og England) og skønt disse våbens forenelighed med folkeretten er tvivlsom.

Hvad er der konkret gjort i EU-regi vedrørende civile midler i krisestyring?

Der er ikke meget tilgængeligt om det, men EU's krisestyring er ved at tage form. Nogle af de relevante dokumenter vedrørende de civile midler findes hér:

http://europa.eu.int/comm/external_relations/cpcm/cp.htm

http://europa.eu.int/comm/external_relations/cpcm/cp/rep.htm

Den såkaldte "Kommunikation" fra Kommissionen (COM(2001) 211 final) om konfliktforebyggelse taler om at projicere stabilitet gennem at give støtte til regional integration, handel, bistand, demokratisering, ledelse gennem lovgivning, civilsamfundet, uafhængige medier, ligestilling og sikkerhedssektorreformer. Det er hvad der skal "projiceres." Den anden type indsatser er tidlig reaktion på kriser; her nævnes særligt den såkaldte Rapid Reaction Mechanism (på dansk vel den Hurtige Reaktions Mekanisme). Man lægger mærke til at alt konfliktforebyggende arbejde foregår inden for rammerne af ESFP, den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik og varetages af Kommissionens Konfliktforebyggende og Krisestyrende Enhed.

Det er denne enhed, der i april 2003, udgav et lille skrift om *Civilian Instruments for EU Crisis Management*. Det omtaler nogenlunde de samme ting, hvoraf de fleste må siges at ligge inden for rammerne af traditionel udenrigs- og sikkerhedspolitik snarere end egentligt *konfliktanalytisk og konfliktløsende* indsatser. Dets fokus er på ting som politisk dialog, sanktioner, katastrofehjælp, fødevare- og humanitærhjælp, minerydning, demokrati og menneskerettigheder.

Naturligvis kan det diskuteres hvilke elementer, der hører helt eller delvist hjemme i det, der i denne udredning kaldes sikkerhedsparadigmet og kontrasteres med det konfliktløsende og voldsreducerende paradigme. Interessen for og fremme af respekten for f.eks. menneskerettigheder kan for så vidt høre hjemme i begge fredsparadigmer. Det afgørende er hvilken vægt de forskellige tildeles, hvorledes de rangordnes i forhold til andre midler, i hvilken institutionel ramme, de praktiseres i EU, etc.

Formålet med denne gennemgang er ikke at hævde at alt i EU er "militariseret" men at bruge forskellige indikatorer der viser, at der er en ret kraftig slagside til fordel for det traditionelle sikkerhedsparadigme, der mere eller mindre uforandret er blevet overført fra national sikkerhedstænkning til det overstatslige niveau.

Krisestyringen vil blive varetaget inden for Generalsekretariatets regi (GAC). Komitéen for Permanente Repræsentanter (COREPER) - medlemsstaternes faste repræsentanter - træffer mange af beslutningerne, efter at de forskellige spørgsmål er behandlet i arbejdsgrupper.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Brændpunktet i krisestyringsstrukturen er den Politiske og Sikkerhedspolitiske Komité (PSC). Repræsentanterne fra EU-Kommissionen og Rådssekretariatet, Tidlig Varsling og Planlægnings-enheden (PU) og EU's Militære Stab (EUMS) deltager i møderne. Komitéen for Civile Aspekter af Krisestyring deltager ikke i møderne, men rådgiver. Så er der EU's Militære Komité (EUMC), som består af medlemsstaternes forsvarschefer og som skal rådgive Solana, øverste leder (HR) for den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik (FUSP) og Generalsekretær (SG). PU der blev etableret forud for Helsinki-topmødet i 1999, er tilknyttet Solanas kontor, der også huser Situationscenteret (SITCEN), der samler civil og militær ekspertise til vurdering af efterretningsinformationer.

De to nyeste dokumenter om civile midler er nok så interessante, fordi de *bestyrker det indtryk at professionel konfliktanalyse og konfliktløsning ikke er undervejs eller under udvikling i EU-regi*. I december 2004 vedtog Rådet noget, der kaldes *Civilian Headline Goals 2008*. De udstikker ambitionerne for Den Europæiske Sikkerheds- og Forsvars Politik (ESFP). Der drejer sig om 6 områder inden for hvilke man skal forebygge konflikter, dvs. opbygge en kapacitet frem til 2008:

- 1) Indsættelse (deployering) af integrerede civile krisestyrings-"pakker,"
- 2) Civile missioner samtidig med andre operationer i EU-regi,
- 3) Hurtig beslutning inden for 5 dage,
- 4) Samarbejde med militæret,
- 5) Fremme af indre sammenhæng og funktionel arbejdsfordeling i EU-aktioner, samt
- 6) Respons på ønske om hjælp fra andre internationale organisationer, herunder FN.

Herom siger *European Security Review* for marts 2005, der bliver udgivet af den Internationale Sikkerheds Informationstjeneste i Europa (ISIS), at "det er det første forsøg på at systematisk definere – idet man bruger militær metode – hvilken civil kapacitet EU har brug for at udvikle for at blive effektivt operationel, sådan som det forudses i Den Europæiske Sikkerheds Strategi." Ifølge samme kilde vil arbejdet med udviklingen af den civil kapacitet ligge i Sekretariatet (DG IX) og indtil videre bestå af 8 – otte – af Rådets stab, suppleret med personale fra medlemsstaterne. (Tidsskriftets forskellige numre kan hentes ned fra ISIS' hjemmeside <http://www.isis-europe.org>).

Som man vil forstå er der tale om en meget begrænset satsning, organisatorisk og ressourcemæssigt, på de civile aspekter og at de vil være helt omgærdet af den militært dominerede ESFP.

EU's såkaldte prioritetsområder vedrørende civil krisestyring og intervention i tredjelande er disse: træning af *politi*, støtte til et troværdigt *juridisk system*, forbedring af landes *civile administrationer* samt *civilbeskyttelse* ved natur- og andre katastrofer, noget der er dukket op i lyset af tsunamien. Det hollandske formandskab har opgjort antallet af trænede personer, der er rede til at rykke ud i EU-operationer: 5.700 politifolk, 631 til lovgivning, 565 til administration,

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

og næsten 5.000 til civilbeskyttelse. Desuden har medlemsstaterne stillet godt 500 frivillige til rådighed som monitorer og næsten 400 frivillige til andre støttefunktioner.

Hvad angår arbejdskraft, vil for eksempel EU's Militære Stab med militære og civile eksperter nå op på omkring 100, dobbelt så stor som det gamle WEU (Den Vesteuropæiske Union, der nu er delvist integreret med EU og har Solana som generalsekretær) og halvt så stor som NATOs internationale militære stab. Der vil blive omkring 100 militærekspertter, der skal vurdere efterretningsdelen. Desuden: det i januar 2004 oprettede EU Agentur for Forsvarsmateriel, EDA, har i følge sin årsrapport fra maj 2005 allerede over 70 stillinger og 50 administrative medarbejdere.

Sammenfattende er det værd at citere hvad det førnævnte tidsskrift *European Security Review* (hvorfra ovenstående sammendrag af strukturen er hentet) skrev allerede i oktober 2000:

"I sammenligning med forberedelsen til den militære vurdering af information, der har med krisestyring at gøre, ser de nye civile strukturer i Rådet ud til at være ret svækkede. Politienheden har en samlet stab på 20, der vil blive hårdt pressede, når de skal møde de udfordringer, der ligger i at behandle information fra medlemsstaterne, åbne kilder (inklusive rapporter fra NGO'er) og de andre EU-institutioner." (European Security Review, oktober 2000).

Det er helt tydeligt, at den civile dimension ikke bliver prioriteret. Sverige f.eks. har været en vigtig fortaler for denne civile dimension, og Sverige opretholder sammen med andre EU-politikere det synspunkt, at den civile komité er helt fundamentalt betydningsfuld, mens den militære 'kun' tjener som sidste udvej. Men som tingene står nu, er dette ikke troværdigt. Det er tydeligt, at der ikke er arbejdskraft og andre ressourcer til effektivt at overvåge og analysere udviklingen i konfliktområder rundt om i verden. Og dét er relevant, eftersom EU *ikke* har defineret grænser for sine eventuelle interventioner og har sagt at hele verdens sikkerhed og fred ligger Unionen på sinde.

Alene på baggrund af denne ubalance mellem civile og militære ressourcer og aktiviteter må det betvivles at fred er den værdi eller målsætning, som forfatterne har haft mest på sinde.

Om Unionens optræden udadtil

Så vidt det overordnede. Lad os nu se nærmere på de bestemmelser – i hovedsagen Forfatningsforslagets afsnit om "Unionens optræden udadtil" – der konkretiserer det militært dominerede fredsbegreb i EU's regi.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik (FUSP) dækker alle områder af udenrigs- og sikkerhedspolitikken; alt er samlet på ét sted. Det er Det Europæiske Råd (stats- og regeringscheferne), der fastlægger Unionens strategiske interesser og mål vedrørende udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken (Artikel 40 og 293) og " Medlemsstaterne støtter aktivt og uforbeholdent den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik i en ånd af loyalitet og gensidig solidaritet" (Artikel 294). Udenrigsrådet udformer Unionens eksterne politikker på grundlag af strategiske retningslinjer fastlagt af Det Europæiske Råd og sikrer sammenhæng i Unionens indsats. Det har Unionens udenrigsminister som formand (Artikel 24 og 296).

Dette må betegnes som en centralistisk model. Alle områder inden for udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken ligger inden for Unionens topledelses beslutningsramme, ikke kun nogle eller de fleste. Unionen tilstræber i praksis at styre staternes sikkerhedspolitik. Den eneste undtagelse, der i en vis forstand står uden for eller "over" EU's beføjelser er dér hvor Unionens medlemsstater er bundet på forskellig måde af forpligtelser inden for NATO (Artikel 41). Det bemærkes yderligere, at enhver medlemsstat er forpligtet til "aktivt og uforbeholdent" at støtte FUSP.

Unionens overordnede devise er ganske vist at den er "forenet i mangfoldighed," men vedrørende disse politikker levnes der altså stort set ingen plads for medlemsstater, der måtte foretage egne analyser af en situation og komme til konklusioner vedrørende indsatser, der afviger fra dem, man på højeste niveau anser for de rigtige. Når EU skal beslutte sig for at gå til aktion i en "international situation" gælder det at de "europæiske afgørelser forpligter medlemsstaterne i deres stillingtagen og handlinger" (Artikel 297). Det styrkes yderligere af at beslutninger kan tages ved majoritet og at der kan være tale om et forstærket samarbejde mellem særligt ressourcerige medlemsstater (herom senere).

I Artikel 40 forpligter medlemsstaterne sig til at konsultere EU før det træffer beslutninger, der kan berøre Unionens interesser. I parentes kan man spørge hvorledes EU ville have håndteret krigen mod Irak hvis man havde fulgt denne regel? Frankrig eller Tyskland på den ene side konsulterede ikke alle de andre inden de gik imod krigen; på den anden konsulterede de krigsførende som Italien og Danmark ikke de andre om at deltage. Og *hvis* de gjorde det, så opnåede Unionen i alle tilfælde ikke at formulere eller følge en fælles politik på dette vigtige punkt. (Om den rolle man kunne ønske sig at EU havde spillet har jeg skrevet udførligt i bogen *Forudsigelig Fiasko. Konflikten med Irak og Danmark som besættelsesmagt*, Tiderne Skifter 2004).

Artikel 294 formuleres også den stærkt restriktive norm om at medlemsstaterne "afstår fra enhver handling, der strider imod Unionens interesser, eller som kan skade dens effektivitet som en sammenhængskraft i de internationale forbindelser." I praksis betyder det at Unionens virkemåde forhindrer enhver form for selvstændig tænkning og politik, der ikke opfattes som forenelig med unionens interesser. Og hvad er "unionens interesser"?

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Hverken i spørgsmålet om Balkan, Afghanistan eller Irak har Unionen med nogen rimelighed kunnet siges at have fælles interesse endside en fælles politik.

Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) handler altså netop *ikke* om at de mange medlemslande skal kunne have forskellige tolkninger og politikker og at man finder en fælles politik dér hvor der er overlappende interesser. Dette kan man sammenligne med den ret velfungerende idé om den nordiske balance, der i årtier karakteriserede de nordiske landes forhold til hinanden og omverdenen. Princippet var at man samtidig med egne nationale interesser altid tog hensyn til de forskelligheder, der fandtes i de sikkerhedspolitiske profiler hos de andre, såsom alliancemedlemskab, neutralitet, atomforbehold, sårbarhed etc. i Norden.

I EU er der i praksis (og praksis betyder at de store lande nok i mange år fremover vil gøre hvad de finder for godt uden skelen til fælles politik) tale om det stik modsatte af mangfoldighed, nemlig enstemmighed, ensretning, én stemme, fælles kommando, forpligtelse til solidaritet og til ikke at gå egne veje. Dette vil næppe fungere som en model for voksende demokratisering i det internationale samfund.

At Unionen endnu ikke har opnået at praktisere en fælles politik som udtryk for fælles interesser er ikke pointen. Det væsentlige er at det er dét, man vil bestræbe sig på indtil det engang i fremtiden måtte lykkes. Det er således uhyre vanskeligt at forstå hele denne konstruktion som udtryk for EU's slogan om at være "forenet i mangfoldighed". Vedrørende udenrigspolitik, sikkerhedspoliti, forsvar og altså freden tillader Forfatningsforslaget *ingen mangfoldighed*.

Bemærkes bør det også, at EU-udenrigsministeren alene repræsenterer EU – "han eller hun fører på Unionens vegne den politiske dialog med tredjeparter og udtrykker Unionens holdning i internationale organisationer og på internationale konferencer (Artikel 296). Det ser altså ud som om de nationale udenrigsministre ikke kan udtale sig på fællesskabets vegne. Eller mere spidst formuleret: når EU's top har fastlagt sin politik er der for nationale udenrigsministerier reelt kun sådanne beføjelser tilbage, der vedrører området uden for EU's territorium og uden for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder NATO-anliggender.

Endelig stipuleres det i Artikel 419-420 at stater også inden for udenrigs- og sikkerhedspolitikens område kan indføre *et forstærket indbyrdes samarbejde*. Det kan de gøre efter diverse instanser er blevet hørt og ved beslutning af Ministerrådet. Dermed er vejen åbnet for at de store og militært stærkeste kan lede udviklingen, noget som Frankrig og Tyskland i flere år har gjort med blandt andet deres fælles kampeheder. Denne mulighed bliver med Forfatningen yderligere forstærket.

Indbygget sårbarhed ved fejlslagen politik

Fra et filosofisk-intellektuelt perspektiv øger hele denne konstruktion – "stigende konvergens" som princippet igen og igen kaldes - risikoen for fejltagelser og øger tillige den politiske sårbarhed. De mindre og nyere medlemmer vil vide, at de i realpolitisk forstand må indordne sig. Input af selvstændige analyser og tolkninger vil mindske – der er jo ikke brug for dem, hvis de munder ud i politiske anbefalinger, der ikke er acceptable for de store og gamle stater. Stimulerende tolkninger af komplekse udfordringer og hvordan de kan takles vil langs ad vejen blive erstattet af positionering og "handler" – "hvis vi stiller os bag Jer i dette spørgsmål, så forventer vi..."

Og hvis man kun har én politik for hele Unionen og alle skal være solidariske og forpligtede på den vil problemet være meget større den dag denne ene politik måtte vise sig at være forfejlet. Alle er da så at sige gået i den samme fælde.

Alternativet ville være en stor aktivitet hos alle, mange input og en fælles platform kombineret med delpolitikker og initiativer på decentralt plan alt efter hvad de enkelte medlemsstater har komparative ressourcer til. Altså en intellektuel proces ledende frem til mangfoldighed, snarere end den organisationsstramme, bureaukratiske form med én politik, der hele vejen vil mindske mangfoldigheden, kreativiteten og kombinatorikken mellem stærke og mindre stærke lande.

Læg særligt mærke til Artikel 40 og 41!

Disse to Artikler omhandler de særlige bestemmelser vedrørende den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) og den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP).

Artikel 41 slår fast at *EU-operationer kan finde sted uden for EU's område*. Samme artikel siger også at "Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik omfatter gradvis udformning af en fælles EU forsvarspolitik. Denne vil føre til et fælles forsvar, når Det Europæiske Råd med enstemmighed træffer afgørelse herom."

I forbifarten kan vi sammenligne hvorledes det samme afsnit blev formuleret i Nice-Traktaten i 2001: "...herunder gradvis udformning af en fælles forsvarspolitik, som *vil kunne* føre til et fælles forsvar, *hvis* Det Europæiske Råd træffer afgørelse herom. På et par år er det blevet sikkert og vist at Unionen ikke bare kunne tænkes at få et fælles forsvar hvis...Nu skal have det og det er nedfældet i den for alle bindende forfatning.

FUSP skal altså – indiskutabelt - lede til et fælles EU forsvar.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Uanset at dette måtte tage lang eller kort tid så vil det på ethvert givent tidspunkt kunne gennemføres med henvisning til at Forfatningen udtrykkeligt fastlægger dette mål. Her er altså atter et eksempel på at man stræber efter enhed gennem ensretning og ikke mangfoldighed byggende på effektiv koordinering.

Artikel 41 siger endvidere at "Medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet." I denne artikel oprettes også Det Europæiske Forsvarsagentur for forsvarsmateriel, strategisk forskning og militær kapacitet, der skal klarlægge de operationelle behov, fremme foranstaltninger til opfyldelse heraf, bidrage til at påpege og eventuelt iværksætte alle nyttige foranstaltninger til styrkelse af forsvarssektorens industrielle og teknologiske basis, deltage i udformningen af en europæisk kapacitets- og forsvarsmaterielpolitik samt bistå Ministerrådet med at evaluere forbedringen af den militære kapacitet."

Der findes så vidt vides ikke nogen anden forfatning eller grundlov der fastlægger at aktøren skal forbedre (=opruste) sin militære kapacitet – og vel at mærke uden at forfatningen siger ét ord om hvilke konkrete trusler det er, man skal imødegå. Ved således at udtrykke sig til fordel for militær oprustning og ikke ét sted tale om EU-landenes ambition at reducere verdens – eller sine egne – våbenarsenaler falder enhver seriøs mulighed for at betegne EU som et fredsprojekt.

Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) stadfæster ekspansionen på overnationalt niveau af det, der i andre sammenhænge kaldes det militærindustrielle kompleks. En passant bør det bemærkes, at der ikke i EU findes noget tilsvarende organ vedrørende de civile sider af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken. EDA skal på alle mulige måder bidrage til at medlemsstaterne i fællesskab øger EU's militære styrke. Det styrende råd består af landenes forsvarsministre og det ledes – også – af Javier Solana. I sig selv lyder dets årsbudget på 25 millioner Euro ikke af meget, men anvendt til at fremme koordinering, effektivisering og forskning på toppen af medlemsstaternes forsvarsbudgetter er det ikke en ubetydelig sum i den indledende fase. (EDA's første årsrapport fra maj 2005 kan læses hér: <http://www.fredsakademiet.dk/library/eutraktat.htm> - vistnok som det eneste danske sted på Internettet.

Endvidere bemærkes man at Artikel 41 fastlægger at "De medlemsstater, der opfylder højere kriterier for militær kapacitet, og som har indgået mere bindende forpligtelser på dette område med henblik på mere krævende opgaver, etablerer et mere permanent struktureret samarbejde inden for rammerne af Unionen." Denne bestemmelse kan næppe undgå at give en slags fortrinsret til de militært højest rustede lande. I praksis må det antages at EU's politik i en række tilfælde vil blive stærkt præget af de relativt mest militariserede medlemsstaters synspunkter, da de allerede har et særligt forstærket samarbejde inden for hvilket det må forventes at de vil være mere solidariske med hinanden end med de mindre militariserede medlemmer. Det

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

rejser unægteligt spørgsmålet om *hvis* interesser, der vil defineres – og om nødvendigt kunne gennemtrumfes som "EU's fælles interesser."

Det er også i Artikel 41 der skabes klarhed om *at forholdet NATO er langt vigtigere for EU end forholdet til FN*. NATO-princippet om at et angreb på én medlemsstat er at betragte som et angreb på alle gøres i afsnit 7 til også et EU-princip. Samme stykke understreger betydningen af det tættest mulige samarbejde med NATO og henviser til paragraffen i FN-pagten om retten til selvforsvar.

Inden vi går videre vedrørende EU's relation til FN skal det påpeges at en *tidligere* version af Forfatningsforslaget (fra december 2003) i sin Artikel 214 stykke 3 havde følgende formulering *der nu er faldet bort*: "De Forenede Nationers Sikkerhedsråd underrettes øjeblikkeligt om enhver væbnet aggression (mod et EU-land) og de forholdsregler, der er truffet som følge heraf."

Den endelige version af Forfatningsudkastet siger overhovedet ikke længere noget som helst om forholdet mellem EU som fælles enhed på den ene side og FN's Sikkerhedsråd på den anden. Den taler kun om at EU-landene Frankrig og England skal varetage relationerne til FN's Sikkerhedsråd og at EU-lande, der er medlem af Sikkerhedsrådet, skal arbejde for at EU-udenrigsministeren gives lejlighed for at tale i Sikkerhedsrådet om Unionens holdning.

Hvad er det der er sket med teksten? For det første har man i hvert fald i den danske oversættelse droppet ordet "aggression" og bruger "væbnet angreb" i stedet. Dermed har man samme terminologi som FN-Pagtens paragraf 51 som der også henvises til i Artikel 305 i den nuværende udgave af Forfatningen. Hvad siger denne Artikel 51 i FN-Pagten så? Det er den, der fastslår at en angreben stat har ret til individuelt og kollektivt at forsvare sig selv mod angreb indtil Sikkerhedsrådet har truffet beslutning om aktioner, der skal genetablere international fred og sikkerhed. Men den siger også at medlemsstaters selvforsvar-aktioner skal rapporteres omgående til Sikkerhedsrådet og at dét ikke på nogen måde skal påvirke Sikkerhedsrådets autoritet og ansvar for at vedtage handlinger mod dette angreb og for international fred.

Forfatningsforslagets Artikel 305 er den eneste, der ganske kort berører FN's Sikkerhedsråd. I den siges det at EU-stater, der også er medlem af FN's Sikkerhedsråd – det vil sige England og Frankrig – "rådfører sig med hinanden og holder de øvrige medlemsstater samt EU-udenrigsministeren fuldt underrettet. De medlemsstater, der er medlemmer af Sikkerhedsrådet, forsvare i udøvelsen af deres funktion Unionens holdninger og interesser, uden at dette dog berører det ansvar, der påhviler dem i medfør af De Forenede Nationers pagt."

Sætningen er ikke nem at gennemskue. Man kan for eksempel undre sig over hvorledes England og Frankrig med sine diametralt modsatte holdninger og

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

politik ved fremtidige situationer af typen Irak skulle have forsvaret Unionens holdninger og interesser? Krigen og besættelsen af Irak, ligesom bombningen af Serbien, foregik uden FN-mandat. Hvad betyder det at dette *ikke* berører det ansvar landene har som medlemmer af FN. Eet sådant ansvar må dog formodes at være at følge FN-Pagtens ånd og bogstav og ikke bryde mod dem som det skete i de to nævnte tilfælde?

Mens EU's reelle interesse i FN således synes at ligge på et lille sted såvel normativt som i praktisk politik vil EU dog gerne have indflydelse på FN. Artikel 305 siger at Frankrig og England, EU's to Sikkerhedsrådsmedlemmer, skal anmode om "at EU-udenrigsministeren indbydes til at fremlægge Unionens holdning."

Artikel 41 er slutteligt interessant fordi den klart siger at *Europa-Parlamentet ikke har nogen som helst reel indflydelse på disse områder*. Det vil regelmæssigt blot blive hørt og holdt underrettet om udviklingen. EU-udenrigsministeren skal dog påse at der tages "behørigt hensyn til Europa-Parlamentets synspunkter," som de formuleres i Artikel 304.

Den militærindustrielle dimension

Denne udredning sætter mere fokus på tænkning, begreber og på politik end på det tekniske og det økonomiske. Det skal dog ikke lades uomtalt, at EU's holdning – som de kommer til udtryk i både Forfatningsforslaget som i politisk praksis – er stærkt præget af de drivkræfter, man finder inden for områderne industri, teknologi, handel, forskning og udvikling og inden for de store nationale, europæiske og globale selskaber.

Skiftende europæiske aktører har i 3-4 årtier arbejdet på at koordinere og rationalisere forskningen, udviklingen og produktionen af avanceret militært materiel. Der taltes om samkøring, standardisering, fælles operabilitet, og man tilstræbte at reducere dobbeltproduktion og ineffektivitet. Ved således at reducere den nationale profil og opgradere den fælleseuropæiske håbede man på med tiden at kunne stå stærkere i forhold til først og fremmest den amerikanske militærindustri. Dette hang sammen med den lige så lange diskussion om den forsvarsmæssige byrdefordeling mellem det europæiske NATO på den ene side og det amerikansk-canadiske NATO på den anden.

Malena Britz blev 2004 doktor på en afhandling om *The Europeanization of Defence Industry Policy* ved Institutet for Statskundskab ved Stockholms Universitet. Den dokumenterer på overbevisende måde at der særligt i de sidste 10-15 år har været tale om et kraftigt opsving i *europæiseringen* af landenes militærindustri, dvs. at der i stigende grad træffes beslutninger om disse ting i en europæiske snarere end national ramme. Man kan se det som en del af den overordnede tendens til internationalisering, koncentration,

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

sammenlægningen i stadigt større enheder og som en del af det, der kaldes globalisering. Særligt små lande som f.eks. Sverige men også store som Frankrig har i praksis måttet opgive at være selvforsynende på det militære område. Med stigende integration går på den ene side arbejdspladser tabt i visse nationale industrier men på den anden side vinder man økonomiske og andre fordele ved at være med i overnationale fællesprojekter hvor delproduktion kan falde af til hvert af de deltagende lande.

Et nyt studie fra den amerikanske Brookings Institution, *The Rise of Europe's Defense Industry* forfattet af Seth G. Jones viser meget klart at europæiske militærindustrielle virksomheder i stigende grad søger samarbejde med andre europæiske virksomheder snarere end med amerikanske eller andre. Samme profil gælder for virksomheds-opkøb og sammenlægninger.

SIPRI, Stockholms Internationale Fredsforskningsinstitut, har en oversigt over de 100 største våbenproducerende virksomheder i verden i 2003 (minus Kina). Af dem hører 40 hjemme i EU-landene. At de sammenlagt er små i sammenligning med de ledende amerikanske er én sag, men det betyder ikke at de ikke har en betydelig indflydelse på udformningen af EU's forsvars- og øvrige industripolitik. De største er britiske BAE Systems (nummer 4 i verden), franske Thales (nummer 7), det fransk-tysk-spanske EADS, European Aeronautic Defence and Space Company (nummer 8), italienske Finmeccanica (nummer 10), britiske Rolls Royce (nummer 15) samt MBDA der er en sammenslutning af BAE, EADS og Finmeccanica (lige efter Rolls Royce).

Ifølge Amnesty International tegner alene Frankrig, Tyskland, Italien, Sverige og England sig for en tredjedel af verdens våbenhandel mellem 1994 og 2001. Forfatningsforslaget forpligter Unionens deltagere til at forbedre deres militære kapacitet. Det betyder voksende og ikke mindskende våbenproduktion; det vil per definition lede til mere våbeneksport og militærteknologisk handel af den enkle grund, at man for at få rimelige stykpriser må øge mængden af producerede enheder også ud over dem, man selv har brug for.

Markedet herfor vil ligge uden for Europa, ikke mindst i nogle af de mest autoritære stater i Mellemøsten og andre steder. Det er i forlængelse heraf naturligt at forvente at det vil blive stadigt vanskeligere for nationale parlamenter at vedtage restriktive love vedrørende eksport af våben, våbenteknologi og ammunition. Det strukturelle pres og de fordele, som særligt de mindre lande ville skulle sige farvel til hvis man står fast på sådanne principper, sætter i praksis en stopper herfor. Og hvis man vedtager en restriktiv lovgivning på området vil det under alle omstændigheder blive stadigt vanskeligere at faktisk kontrollere hvor komponenter, våbendele og hele våben i sidste ende havner og bruges.

Hvad driver EU's militærindustrielle virksomheder i armene på hinanden i disse år og hvorfor pålægger EU's forfatningen alle EU-lande at opruste?

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Blandt de generelle svar bør nok nævnes at EU, som vi viser i denne udredning, i så høj grad hviler på et traditionelt nationalt militært sikkerhedsbegreb om end overført til det overstatslige niveau. Et andet generelt svar er, at den politiske europæisering gør den militærindustrielle europæisering stadigt mere nødvendig. Omvendt – for det tredje - superavanceret teknologi, rationaliseringer, stordriftsfordele, sammenlægninger, produktion for fælles marked og knivskarp konkurrence på det internationale våbenmarked er tendenser, vi også finder i den civile sektor. På det militære område puffer den naturligvis til behovet for fælles over-nationale politikker. Og endelig skal man ikke glemme at EU-landenes militære udgifter og investeringer har været vigende, om end kun lidt, i de senere år. Ifølge SIPRI er de vesteuropæiske NATO-medlemmers udgifter til materiel gået nedad med 3 procent mellem 2000 og 2002 og det samme gælder deres våbeneksport. Meget tyder på at de militære udgifter og våbenproduktionen vil blive justeret opad i de kommende år, snarere end nedad.

Mere specifikt er det rimeligt at pege på, at hele Balkan-problemet i de sidste 15 år på forskellig måde har vist, at Europa er USA underlegen på en række områder. Det blev følt som en smertelig ydmygelse at USA satsede militært på at få "gjort noget" ved konflikten i både Kroatien, Bosnien og Serbien/Kosovo. Europa – eller EU mere specifikt – kunne ikke håndtere en konflikt i sin egen "baggård" men måtte se på uden selv at kunne handle som en fælles aktør. Det er endog meget tydeligt at det er lige efter NATO-bombningen af Serbien at der kommer gang i møderne, erklæringerne og politikformuleringerne inden for EU vedrørende fælles forsvar og forsvarsindustriell udvikling.

Endnu en vigtig faktor kommer frem i denne udtalelse af cheferne for de tre største EU-militærindustrier, BAE Systems, EADS og Thales (se ovenfor):

"Industrien i Europa er under et enormt hårdt konkurrencepres fra USA. De amerikanske investeringer i forsvarsforskning og teknik er omkring 8 gange højere end i Europas fragmenterede sektor. Og med den substantielle vækst i Pentagons enorme nyanskaffelsesbudget når den amerikanske militærindustri hidtil uanede højder." De fortsætter med at understrege at det er absolut nødvendigt med fælles-europæisk konsolidering fordi de europæiske regeringer og industrier "ikke ønsker at se deres egen hjemlige forsvarsteknologi blive sejlet agterud eller opleve at blive helt afhængige af udenlandsk teknologi." (Citeret fra ovennævnte Brookings-rapport).

På dansk skal Det danske Fredsakademis meget omfattende analyse med dokumentation og lænker specielt fremhæves. Det synes at være den eneste mere omfattende kritiske fremstilling af EU's militarisering. Den er forfattet af Holger Terp og hedder *EU's forfatningstraktat fremme militarisme* <http://www.fredsakademiet.dk/library/eutraktat.htm>.

Terp indleder sin analyse med at sige, at våbenindustrien støttes helhjertet af

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

EU-kommissionen, som endog vil gå meget langt i sin støtte. Kommissionen "ønsker at hjælpe medlemsstaterne til at få større udbytte af det mere end 30 milliarder Euro store EU-marked for forsvarsindkøb og hjælpe EU's forsvarsindustrier til at blive mere konkurrencedygtige ved at yde rådgivning i hvordan EU-traktatens undtagelser og krav skal fortolkes", skriver EU-kommissionens repræsentation i England i online avisen *The Week in Europe*, 24. september 2004.

Terps analyse er fortjenstfuld ikke bare fordi den indeholder et væld af henvisninger for den interesserede men også fordi det militærindustrielle og militærøkonomiske perspektiv gennemføres i lyset af globale tendenser, ikke mindst sammenligningen med mellem USA og Europa på disse områder.

EU's nuværende grad af militarisering skal ikke overdrives. Det vil tage betydelig tid inden EU udgør én samlet militærmaskine og Unionen kan i dag på ingen måde hamle op med den amerikanske militærindustri. Omvendt turde det være uansvarligt at undervurdere hvad der allerede er besluttet og den retning samtlige hidtidige hensigtserklæringer og beslutninger peger i: at EU skal kunne blive en endog stærkt militært baseret stormagt der kun er nummer 2 efter verdenshistoriens mest militariserede aktør, USA.

Det bør derfor noteres med forbløffelse og beklagelse, at hele den militærindustrielle og økonomiske udvikling inden for EU stort set lades uomtalt i vore medier og at debatten herom lyser med sit fravær.

Sammenfatning

På baggrund af det her sagte kan man om EU's almene holdning til den direkte vold konkludere, at intet tyder på at EU er et fredsprojekt i den forstand at Unionen vil bidrage til at den direkte vold i verden reduceres. Øget mængde af våbenmagt og militarisering af politikken er en klar mulighed, som ingen – hverken tilhængere eller modstandere af Forfatningen og EU som helhed – bør ignorere. Når dette ikke i højere grad er kommet frem i debatten kan det skyldes at der har været alt for lidt forskning i og debat om hvad der rent faktisk siges i Forfatningsudkastet på dette område.

Unionens egen fredsfilosofi hviler aldeles åbenbart på antagelsen om – og den begyndende realisering af – at militære midler er grundlæggende og Forfatningen stipulerer at der skal oprustes. I mangt og meget er EU som fredsprojekt ikke tilnærmelsesvis så intellektuelt konsistent og avanceret, universel eller ikkevolds orienteret som FN-pagten. Faktisk må man snarere konstatere at udkastet til Forfatningen er et meget omfattende tilbageskridt i forhold til FN-pagtens normer og værdier.

I det omfang EU måske alligevel vil kunne bidrage til at standse krige ud i

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

fremtiden vil det være gennem at selv have større militær styrke end de lande har, i hvilket Unionen intervenserer.

Hverken et ønske om almindelig voldsreduktion i Europa eller verden, en gennemtænkt principfast og professionel konflikthåndtering med vægt på civile midler eller almen nedrustning – herunder atomnedrustning - kan skimtes under de få helt uforpligtende formuleringer om at fred i verden er ønskværdig.

Endelig kan man konstatere at forslaget til Forfatning ikke værdiger nedrustning, våbenkontrol eller andre afmilitariserende tiltag nogen opmærksomhed.

2. Sikkerhed – EU og den strukturelle vold

Den strukturelle vold er, som nævnt, den der er indbygget i det globale system og medfører store uligheder og spændinger; den kommer til udtryk i det, der som regel kaldes udviklingsproblemet, fattigdom og sult. Det er forskellen mellem den potentielt mulige velfærd i verden – hvor alle faktisk kunne få sine basale behov tilfredsstillet og mange meget mere end det – og så det faktum, at titusindvis af mennesker unødvendigt dør hver dag af mangel på det mest grundlæggende. Et andet eksempel på strukturel vold er mænds kollektive og næsten allestedsnærværende dominans over kvinder, herunder forskellige former for vold mod kvinder.

Vi skal altså se på om der er noget, der tyder på at EU ønsker eller kan bidrage til at mindske kløfterne i verden eller, anderledes udtrykt, mindske den strukturelle vold i verden.

Det forudsætter en overvejelse om hvad det er, der i århundreder har trukket verden skæv på trods af historisk enestående økonomisk vækst og videnskabelige og tekniske fremskridt. Om dette strides de kloge.

Der er gode argumenter for den tese, at den globale kapitalistiske markedsøkonomi og mere fri handel skaber vækst (langt mere end f.eks. socialismen i Sovjetunionen) i hvert fald visse steder på kloden; tilhængerne af det syn plejer at argumentere for at først må der ske en vækst og derefter skal goderne fordeles mere ligeligt f.eks. ved hjælp af ulandsbistand.

Der er ligeledes gode argumenter for den modsatte tese, nemlig at kapitalismen – den nu enerådende i verdensøkonomien - i den daglige praksis fungerer sådan, at der bliver stadigt flere (nogle vil sige numerisk,

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

andre vil mene proportionelt) fattige og underprivilegerede og at kløfterne mellem ufattelig rigdom og overflod på den ene side og fattigdom, sygdom, lidelse og død på den anden bare vokser – og at f.eks. ulandsbistanden både er for lille og måske heller ikke det rigtige middel.

I Solanas papir om EU's sikkerhedsstrategi kan man blandt læse, at halvdelen af menneskeheden lever på mindre end 2 Euro per dag og at Afrika syd for Sahara nu er fattigere end for 10 år siden. Solana hævder endog at 45 millioner mennesker dør hvert år alene som følge af hunger og fejlnæring; det er godt 123.000 per dag!

Så EU-landene og deres "udenrigsminister" er ikke uvidende om den strukturelle volds problem. EU-landene tegner sig da også for hele 55 procent (43 milliarder dollar) af verdens samlede officielle ulandsbistand. Det er 0,36% af deres samlede økonomi. Til sammenligning gav USA 19 milliarder dollar, hvilket svarer til 0,19 procent af dets totale økonomi. Japan ligger på 9 milliarder dollar hvilket svarer til 0,19 procent af dets økonomi. (De eneste lande, der giver mere end det af FN fastsatte mål på 0,7 procent af bruttonationalproduktet er fortsat Danmark, Luxembourg, Holland, Norge og Sverige).

En anden sammenligning kan være på sin plads her for at få en fornemmelse af EUs prioriteringer. EU-landene bruger omkring 195 milliarder dollar per år på deres militære forsvar og altså 43 milliarder dollar på ulandsbistanden. Forfatningen tvinger medlemsstaterne til at ruste yderligere op men ikke til at øge bistanden til det af FN fastsatte niveau. USA bruger mellem 400 og 500 milliarder dollar til militæret og kun 19 milliarder til den fattige verden. Så naturligvis kan man hævde et EU er langt mere generøs end USA, og det er både sandt og godt. Det er blot ikke særligt imponerende at sammenligne sig med den, der både er rigest og mest "fedtet." I stedet bør man pege på, at der ikke i EU findes nogen norm for eller politisk vilje til kollektivt at øge bistanden til det af FN fastsatte niveau, hvilket ville indebære en fordobling af den nuværende EU- bistand.

Hvis man støtter den hypotese at den globale kapitalisme trækker verden skævere dag for dag må det falde i øjnene, at EU ikke udtrykker en bevidsthed herom eller anser at der bør ske en strukturel omfordeling også i vore lande blandt andet ved at ændre på handel, investeringer, forbrugerisme og rovdriften af verdens begrænsede ressourcer. EU-forfatningen behandler ganske vist de nationale økonomier og den globale økonomi, miljøet og menneskerettighederne – men det er som separate "temaer". Der er intet der afslører en forståelse for at disse problemer og deres løsninger er indbyrdes forbundet.

Denne *strukturblinde* politik kan formentlig forklares på flere måder. Da kapitalismen er det helt dominerende økonomiske system for øjeblikket hævdes det ofte at det, alle sin ulemper til trods, jo det bedste. Markedet, privatisering og frihandel antager karakter af mantra, en slags trylleformular

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

for alle problemers løsning. For det andet har ingen vestlig leder det fornødne mod til at tale højt om, at de rige landes velfærd i betydeligt omfang bygger på uretmæssig kontrol over andres ressourcer, ulige lønninger i forskellige verdensdele, skæve bytteforhold og ren magtpolitik. For at løse underudviklingens (den strukturelle volds) problem ville der – ud over bistanden - kræves ganske betydelige forandringer i livsstilen i de rige dele af verden.

Dette ville, som næste led i kæden, kræve en ny holdning til hvad meningen med samfundsudviklingen er ligesom det ville forudsætte en ny globaløkonomisk videnskab til afløsning af den forældede nationaløkonomi, der endnu synes fremherskende ved vore læreanstalter. Der er jo i praksis ingen isolerede nationale økonomier længere.

Endelig skal man ikke undervurdere effekten af *at samtlige ledende EU-lande er tidligere imperier/kolonisatorer – Portugal, Spanien, Frankrig, Holland, Belgien, England, Tyskland, Danmark, Italien*. Læst med lidt makrohistorisk kundskab kombineret med en vis viden om vestlige værdier, selvforståelse og kristen missionstanke er EU's hele konstruktion et langt stykke af vejen en fortsættelse på århundreders paradigme og alt andet end et visionært nyt kapitel eller et opgør med fortidens barbari og fejltagelser rundt om i verden.

Spørgsmålet om den systembaserede dominans af mænd over kvinder besvares i Forfatningen stort set kun med at ligestilling nævnes de få gange kvinder nævnes og ved at trafficking og andre krænkelser af kvinder skal bringes til ophør. Trafficking sættes intet steds i relation til en overordnet forståelse af mænds dominans over kvinder.

Måske det sidste hænger sammen med at det var tre ældre herrer, der forestod arbejdet med Forfatningsteksten, nemlig Giscard d'Estaing, Jean-Luc Dehaene og Giuliano Amato. At udstikke retningslinjerne for et fremtidigt Europa der hverken er patriarkalsk eller matriarkalsk er ikke faldet dem ind. Deres gennemsnitsalder er for øvrigt eksakt 70 år. Man kan næppe udelukke den mulighed at der kunne have foreligget en noget anderledes Forfatning hvis flere kvinder og lidt yngre mennesker havde fået mulighed for at præge dette dokument, der jo så fundamentalt vedrører de kommende generation i Unionen.

Sammenfatning

Udover henvisninger til bæredygtig udvikling, ulandsbistand, humanitær bistand, handel og markedsmekanismer samt normen om ligestilling for kvinder synes EU som aktør og dets Forfatning ikke at have nogen videre forståelse for omfanget af det globale underudviklings- og fattigdomsproblem. Der findes ingen nye normer og tilstræbes ingen politisk kraftanstrengelse, der står i proportion til de globale problemers størrelse og

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

den hurtighed hvormed det burde afhjælpes.

Skønt den internationale terrorisme gøres til en hovedtrussel mod EU leder man forgæves efter en overvejelse af den mulighed, at nød og følelsen af magtesløshed kunne være én blandt årsagerne til den terrortrussel, der nu rettes mod vestlige mål. På samme måde som USA går EU efter terroristen uden at forstå terrorismen som problem.

Kort sagt er det et usædvanligt traditionelt verdensbillede der træder frem i Forfatningen. Bevidsthed om de globale problemer og deres årsager synes ringe hvis man går ud over det deklatoriske. Der er ingen henvisninger til rapporter om verdens dybt alvorlige tilstand, tiltag til at forbedre situationen og ingen direkte eller direkte appel noget sted til at medlemsstaterne bør leve op til de forpligtelser de har skrevet under på i FN om f.eks. nedrustning, afhjælpning af fattigdomsproblemet etc.

De fattige, nødlidende og marginaliserede milliarder af mennesker i vor verden har ikke meget at håbe på i konkrete politiske og økonomiske termer, når selv Forfatningens intellektuelle, historiske og normative grundlag lader så meget tilbage at ønske.

Det havde formentlig været interessant hvis Unionen havde bedt repræsentanter for civilsamfund rundt om i verden – ikke mindst de fattigste lande – at give deres input på hvorledes de syntes at EU kunne blive en reel kraft til forbedringer på kort sigt og en bedre verden på lang sigt. Men når man ser på at der stort set ikke findes henvisninger til civilsamfundet, til de såkaldte civilsamfunds-organisationer eller NGO'er er det – desværre – ikke overraskende at der ikke er tegn på at Forfatnings-forfatterne har lyttet til disse røster.

3. Sikkerhed – EU og den kulturelle vold

EU bekender sig til en række traditionelle værdier og normer. I en tidligere udgave var den første, der blev fremhævet, demokratiet – ”fordi styret ikke er samlet hos nogle få, men hos flertallet,” som man citerer efter Thykudid. Det kan naturligvis indvendes, at når man samler over 450 millioner mennesker i 25 stater og giver dem en ny overstatslig og overnational ledelse, herunder f.eks. en Udenrigsminister, der taler på alles vegne, så er det svært at undgå at de ”styrede” millioner oplever at magten netop ligger hos nogle få. I den nuværende udgave har man droppet Thykudid.

Lad os først se på Præambelen. Den understreger den fælles europæiske kulturelle, religiøse og humanistiske arv, at Europa er kulturbærende, at man står fast ved tanken om menneskets centrale rolle og dets ukrænkelige

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

rettigheder. I 2003-versionen nævntes at samt at humanismens grundlag er lighed mellem mennesker, frihed og respekt for fornuften og at EU skal virke for fred, retfærdighed og solidaritet i verden. Disse i og for sig vigtige værdier – humanismen og fornuften – er nu droppet, men fred, retfærdighed og solidaritet står stadig med. Forfatningsteksten siger også at disse højtstående ledere er bevidste "om deres ansvar over for kommende generationer og over for verden at videreføre det store forehavende, der gør Europa til et privilegeret område for menneskenes forhåbninger." Selv efter flere læsninger af denne sætning om det europæiske forehavende er det i hvert fald for forfatteren vanskeligt at få en klar mening i den.

Man låner derpå devisen "forenet i mangfoldighed" fra tusindårig gammel indisk tænkning om enhed i mangfoldighed – *unity in diversity*. Den klassiske tankegang er at trods den tilsyneladende forskellighed mellem sfærerne i et samfund, så er der en underliggende enhed; den kaldes i filosofien for *monisme* (advaita). Det modsatte af monisme er *dualisme* (dvaita), der giver udtryk for at der er en essentiel forskel på ånd og materie og på materie og tanke.

Her kan det indvendes, at EU som politisk aktør byggende på forfatningsteksten i praksis netop er dualistisk og ikke monistisk. Det åndelige, kulturelle, det ikke-materielle, rettigheder og menneskesyn etc. spiller kun en rolle som ramme omkring det i hovedsag materielle, økonomiske og militære bygningsværk. I det alt væsentlige er Forfatningen i præcis betydning af ordene både ånds- og idéforladt. Den praktiske politik bygger heller ikke på et helhedssyn vedrørende historien, nutiden eller den langsigtede vej verden og Europa selv kunne ønske at gå.

Forfatningsudkastet har specielle kapitler om økonomi, beslutningsprocesser, institutioner, militær og rettigheder – men de hænger ikke sammen og leverer ikke input til hinanden; de hænger endvidere helt frit i luften i forhold til den megen tale om kulturarv, værdier og kultur. Som vi har set gør man sig ingen anstrengelser for i Forfatningen eller andre dokumenter at klarlægge hvad man mener med ord som fred, sikkerhed, retfærdighed og bæredygtig udvikling. Hvis Europa som sådan er kulturbærende og teknisk avanceret kunne man for så vidt godt forvente et mere kvalificeret forsøg på integrativ tænkning.

Ved læsningen af Præambelen og en sammenligning med f.eks. den tilsvarende tekst i FN-Pagten ser man slående elementer af euro-centrisme snarere end globalisme. Desuden indledes FN-Pagten med – og udtaler sig på vegne af - "vi de forenede nationers folk..." mens EU-forfatningen indledes med at EU's konger, præsidenter, dronninger og storhertuger "har ladet sig inspirere af Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv..." og så fastlægger hvad det hele drejer sig om.

I Afsnit I defineres unionen og dens mål. I Artikel 1 siges blandt andet at denne forfatning er *inspireret* af de europæiske borgeres og staters vilje at

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

skabe en fælles fremtid. Men som Etienne Chouard skriver i NyAgendas skrift 2005:1, *Franske Stemmer*, så er en forfatning ikke noget, der skænkes folket af de magtfulde; det er en pagt mellem borgerne og dem, der regerer dem. Og det er gennem denne pagt borgerne dels accepterer at rette sig efter lovene og at de, der regerer, får deres autoritet. At være *inspireret* dels af en diffus europæiske kulturarv og et tilsvarende diffus tolkning af hundreder af millioner "vilje til at skabe en fælles fremtid" – og gøre det ved hjælp af en Union – er en temmelig uheldig strategi. Det kan med rimelighed påstås at man derved tilraner sig en autoritet, man ikke har.

Nogle af Præambelens værdier gentages i Artikel 2 om Unionens værdier – menneskets værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten, menneskerettighederne, etc. der tales om ligestilling men ikke om lighed. Vigtigt er at der direkte tales om ligestilling mellem kvinder og mænd.

Artikel 3 fastlægger Unionen mål. Som nummer 1 siges at "Unionens mål er at fremme freden, sine værdier og befolkningernes velfærd." Man må tolke det derhen at freden er unionens fornemste mål. Denne udredning skal blandt andet vise, at freden behandles endog meget lemfældigt og uproblematisk igennem forfatningsforslaget og i praktisk politik når man ser det i lyset af at freden er Unionens allerhøjeste formål.

Perspektivet er i det alt væsentlige, at EU skal beskytte og udvikle sin *egne* værdier indad, herunder vise respekt for mangfoldigheden i sprog og kulturtraditioner *inden for* fællesskabet. Hverken Præambelen eller formålsartiklerne nævner åbenhed over for kulturer uden for EU eller Europas behov for eksempel at interagere med og lære om og af disse – herunder lære af de mennesker, der kommer til Europa med en kulturel bagage fra ikke-europæiske områder. Der tales intetsteds om det nyttige med uddannelse og opinionsdannelse til fordel for dialog med andre kulturer.

Derimod er der tale om den klassisk vestligt-kristne missionstanke. Den udtrykkes f.eks. i Artikel 3, afsnit 4: "Unionen forsvare og fremmer i forbindelserne med den øvrige verden sine værdier og interesser." Læst grundigt åbner denne formulering mulighed for det, der i klassisk forstand kunne kaldes imperialisme og penetration af ikke-europæiske kulturer og civilisationer, helt i tråd med EU-landenes arv som imperiemagter (en arv som dog ikke nævnes).

Unionen fremmer og forsvare sine værdier og interesser. Den skal altså forsvare sine værdier hvis de udsættes for angreb/modstand uden for EU's eget område. Det er dens *egne* værdier den værner, ikke alle menneskers og kulturer ret til at være det, de vil og kan. Og der er ikke tale om at udveksle kulturelle værdier, fremme en global etik, multikulturalisme eller om at lære af andre; ordet *dialog* bruges ikke én eneste gang i Forfatningen om forholdet mellem Europa og andre kulturer.

Man kunne derfor sige, at hvis demokrati-begrebets kerne er dialog, så

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

lægger EU ikke op til en global udbredelse af demokratiet som sådan. Unionen lægger derimod op til at udbrede sine egne værdier og, vel at mærke, interesser. I et dokument som dette betyder "interesser" først og fremmest sådant som har at gøre med magt – politisk, økonomisk, militær og kulturel magt.

At kulturelle værdier og stærke økonomiske interesse kan komme i konflikt – og hvilke der vejer tungest - fremgår af følgende godt gemte passus i en underafdeling til en afdeling under afsnittet om det indre marked (Artikel 167): "Forenelig med det indre marked er...støtte til fremme af kulturer og bevarelse af kulturarven, *når den ikke ændrer* samhandels- og konkurrencevilkårene i Unionen i et omfang, der strider mod de fælles interesser (min kursivering).

Forfatningstraktatens Del II udgøres af det Europæiske Charter om Grundlæggende Rettigheder. Heri hedder det indledningsvis:

"Unionen, der er sig sin åndelige og etiske arv bevidst, bygger på de udelelige og universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet; den bygger på demokrati- og retsstatsprincippet. Den sætter mennesket i centrum for sit virke med indførelsen af unionsborgerskabet og skabelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Unionen bidrager til bevarelsen og udviklingen af disse fælles værdier under hensyn til de europæiske folks forskelligartede kulturer og traditioner samt til medlemsstaternes nationale identitet og organisering af deres offentlige myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt plan; den søger at fremme en afbalanceret og bæredygtig udvikling og sikrer fri bevægelighed for personer, varer, tjenesteydelser og kapital samt etableringsfrihed. Med henblik herpå er det nødvendigt at styrke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder på baggrund af samfundsudviklingen, de sociale fremskridt og den videnskabelige og teknologiske udvikling ved at gøre disse rettigheder mere synlige i et charter."

Man har her valgt ikke at postulere en fælleseuropæisk identitet; i stedet tales der om fælles kulturarv og fælles værdier samtidig med at man peger på de mange forskellige kulturer inden for Europa. Man kan sige at det udtrykker ideen om "forenet i mangfoldighed" – men vel at mærke inden for Unionen, ikke i forhold til det eller med det globale samfund.

Mere problematisk er at Forfatningstraktatens Præambel udtrykkeligt gør gældende *at de europæiske værdier, der er helt individ-centrerede, er universelle*. Der skal ikke her tages stilling til den omfattende debat om hvorvidt visse værdier er universelle eller partikularistiske. Hvad der derimod skal siges er, at man kan være helt sikker på, at mange mennesker rundt om i ikke-vestlige kulturer vil være uenig i at europæiske-vestlige værdier af Vesten selv ophøjes til universelle, dvs. gældende for dem også, ligesom de vil være stærkt imod den måde disse værdier historisk er blevet forsøgt påtvunget dem med magt. Det må forestille sig at det for mange må forekomme endog

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

ejendommeligt og ufølsomt at det siges på denne måde, når det intet sted *også* siges, at det er vigtigt at have en dialog med andre kulturer, religioner og civilisationer, der måtte se lidt anderledes på sagen.

Sammenfatning

Når man betænker i hvor høj grad Europa i dag står over for inter-kulturelle forståelsesproblemer, og betænker at Forfatningsforslaget kommer til beslutning i en periode med voksende potentiale for kulturkonflikter især mellem dele af det kristne vest og dele af den muslimske verden, må hele behandlingen af andre kulturer og EU's rolle i forhold til dem siges at være passé – ja, som skrevet med en missionerende "colonial mind."

Det er så meget mere beklageligt som EU har som målsætning at bidrage til fred i verden som helhed og ikke bare i Europa. Uden dialog, respekt for andres måder at definere grundværdier på og uden eksplicit vilje til at lære af hinanden, er det vanskeligt at se hvorledes EU skulle kunne bidrage til at mindske den kulturelle vold i verden.

EU har planer for hvorledes man skal kunne intervenere militært op til 6.000 kilometer fra Bruxelles. EU skal have økonomisk, finansielt og teknisk samarbejde med tredjelande og yde udviklingsbistand og humanitær bistand. I Unionen synes der derimod ikke være nogen særlig interesse for hvorledes man kan dialogisere og skabe et "give-and-take" uden for sig selv på de ikke-materielle områder, der netop i disse år synes at få større og større betydning.

Det skal dog retfærdigvis siges, at der heller er noget der tyder på at EU ønsker at bidrage til at øge den kulturelle vold. Formuleringerne og politikken er mere selv-centreret og ikke-global end direkte udtryk for aktiv dominanstænkning og forsøg på at få andre til at underkaste sig. Med dette sagt synes Forfatningsforslaget at være ude af trit med både tiden og fremtiden på det kulturelle område. Hvis man et øjeblik forsøger at leve sig ind i en ung afrikaners eller arabers situation og håb om nye signaler fra Vesten, må Forfatningsforslaget formentlig fremstå som renset for både vision og håb.

4. Sikkerhed – EU og den miljømæssige vold

Dette kan gøres kort, for miljøet spiller ingen større rolle i Forfatningsteksten; miljøovervejelserne er koncentreret til Del III, artiklerne 233 og 234 eller cirka 2 sider. Der siges intet markant om forholdet til Naturen i de overordnede

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

målsætninger for unionen. De tre formuleringer eller begreber, der bruges overalt er "beskyttelse af miljøkvaliteten," "bæredygtig udvikling" og "forsigtig og rationel udnyttelse af naturressourcerne." Helt uden konkretisering siges det tillige, at man på internationalt plan skal fremme løsninger på regionale og globale miljøproblemer. I Artikel 292 hedder det dog at Unionen skal fremme en bæredygtig udvikling i økonomisk, social og miljømæssig henseende i udviklingslandene med det hovedformål at udrydde fattigdommen.

Mens de problemer, der knytter sig til menneskets omgang med Naturen hører til de alvorligste for menneskehedens langsigtede overlevelse - hvis man ellers skal tro ledende forskningsrapporter fra de sidste godt 30 år - spiller de altså ingen videre rolle for Unionen.

Det er naturligvis positivt at fattigdommen skal udryddes, men dels spiller fattigdomsbekæmpelsen ingen central rolle noget sted i Unionens målsætninger (verdens fattigdomsproblem nævnes i alt 2 gange!), dels er det fuldstændigt uklart hvorledes man skal fremme en form for udvikling, der sigter på at udrydde fattigdommen. Det hænger blandt andet sammen med det følgende problem, hvor Forfatnings-udkastet bliver langt tydeligere og konkret.

Forfatningen *bestemmer* nemlig at Unionens medlemsstater skal satse på bæredygtig udvikling i *Europa* – her siges ikke at man skal bidrage til at hele klodens produktion og konsumtion bliver bæredygtig. Den skal baseres på *økonomisk vækst* og prisstabilitet og en social *markedsøkonomi*. Det bør drøftes hvorvidt det er en forfatnings opgave – en forfatning, der i øvrigt ikke er tidsbunden – at fastsætte på ubestemt fremtid at der skal være økonomisk vækst og at kun ét økonomisk koncept er acceptabelt.

At fastlægge en bestemt politik eller økonomisk system er i et vist omfang ensbetydende med at forhindre at en eventuel fremtid folkevilje, der måtte ønske noget andet end markedsøkonomi, vækst etc., kan sætte sig igennem. Det er også en måde at køre over den eksisterende folkelige skepsis – stor eller lille – over for disse begreber. Når man i samme åndedrag i Artikel 3 siger at miljøkvaliteten skal beskyttes og forbedres overser man at der såvel filosofisk-teoretisk som empirisk kan være konflikter mellem evig markedsøkonomisk vækst på den ene side og et bedre europæisk – for ikke at tale om globalt – miljø på den anden.

Atter forekommer der at være en fejlagtig afvejning mellem økonomi, militær og politik på den ene side og det kulturelle, globale og miljømæssige på den anden. Givet de enorme problemer verden står overfor på miljøområdet og givet den fortsatte rovdrift på ressourcer til umiddelbart forbrug med kun ringe hensyn til de mange kommende generationer, er det som om Forfatningens forfattere har sovet trygt siden FN's første Miljøkonference i Stockholm i 1972, intet har læst i f.eks. Romklubbens første og seneste rapporter, ikke har taget notits af rapporter fra UNDP, UNEP, Human

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Development Rapport eller den årlige State of the World-rapport fra Worldwatch Institute.

For at Unionen kunne være en leder i det globale arbejde for partnerskab og ikke dominans over naturen og for virkeligt langsigtet tænkning og politik ville det også have været på sin plads med en *global etik* i almindelig og en *miljøetik* i særdeleshed – et sæt normer og regler og pligter for hvorledes mennesker og lande nødvendigvis må omgås naturmiljøet for at overleve på lang sigt. Også på dette område lader Forfatningsteksten meget tilbage at ønske.

Sammenfatning

Taget for pålydende giver forslaget til EU-forfatning intet håb for en global miljømæssig regenerering og fremtidig bæredygtig udvikling. Den savner en helhedstænkning om forholdet mellem menneske, produktion, forbrug og natur. Forfatningens indbyggede tro på at evig økonomisk vækst og markedsøkonomi automatisk er forenelig med både en reduktion af volden mod naturen og løsning af fattigdomsproblemet modsiges af en lang række seriøse undersøgelser, analyser af det globale systems økonomiske historie samt af scenarier som f.eks. Romklubbens seneste rapport.

Vægtningen mellem de mange sider om markedets funktioner og de yderst beskedne to sider om miljøet, der vel at mærke ikke forpligter medlemsstater til nye tiltag men kun udtrykker bestræbelser, taler sit eget tydelige sprog.

EU's og forfatningsforslagets tanker om bæredygtig udvikling og forsigtig omgang med naturressourcerne ville muligvis være blevet opfattet som fremsynede hvis de havde været nedfældet i Romtraktaten eller indskrevet før FN's Miljøkonference i 1972, det år Danmark blev EF-medlem.

Læsningen giver næsten indtrykket af at man har overset de sidste godt 30 års miljødebat og fremtidsforskeres advarsler om det uholdbare i at fortsætte som hidtil.

Fred som konflikthåndtering og voldsreduktion

Så vidt analysen og kritikken. Det er nu på sin plads at give nogle eksempler på hvad EU-forfatningen og dermed EU kunne have haft som sin vision vedrørende fred, sikkerhed, forsvar og volden i verden som helhed – i tråd med FN-Pagtens norm og at freden skal tilvejebringes med fredelige midler.

Da EU på de fire ovennævnte dimensioner ligger helt inden for rammen af

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

den traditionelle, nationale sikkerhedstænkning med tyngden lagt på militære midler er det ikke særligt sandsynligt at EU som samlet aktør vil kunne bidrage til reduktion af de fire typer af vold i verden. Det mest håbefulde scenario er nok at EU ikke direkte vil øge disse typer. Det vil i høj grad afhænge af hvorledes de enkelt medlemsstater påtager sig individuelt større medansvar for verden end EU som fælles aktør synes at være forberedt på.

Verden og fremtiden har behov for at den direkte, strukturelle, kulturelle og miljømæssige vold bliver reduceret kraftigt. Det er rimelig at denne udredning i hvert fald antyder hvorledes en fredspolitik kunne have set ud i EU-regi på kortere og længere sigt. Det gør den dels af pædagogiske grunde, dvs. for at illustrere og kontrastere den nuværende forfatningstekst og politikken. Den hævder derimod ikke at det følgende er et fikst og færdigt program for hele Unionen; det ville kræve en helt anden udredning.

For det andet fremlægger disse mulige alternativer fordi udredningen også ønsker at fremme en konstruktiv debat, og gold kritik uden egne ideer er hverken intellektuelt eller politisk produktivt.

Med henblik på at gøre EU og Europa til en positiv faktor for verdensfreden følger her 25 forslag, store og små, som alle kan diskutere. De er grupperet som alternativer på de fire dimensioner. De er ikke udtryk for prioriteringer. En ny EU-politik må stykkes sammen af mange elementer, idéer og foranstaltninger i forskellige kombinationer afhængig af omstændighederne.

5. EU og reduktionen af den direkte vold

1 • *Konflikt – tidlig varsling, diagnose, prognose og behandling*

EU må først og fremmest forbedre sin evne til at diagnosticere og forstå komplekse konflikter, sørge for tidlig varsling, tidlig lytning og tidlig handling og må gå ind med civilt beredskab for at skabe samtaler, dialoger, brainstorme og forhandlinger i tæt samarbejde med alle konfliktens parter. Det er vigtigt at forstå, at jo tidligere vi intervenserer, og jo mindre voldelig en konflikt er, desto lettere er det at kontrollere prestige, nationale interesser og andre - for konfliktløsning og mægling forstyrrende - overvejelser.

2 • *Professionalisering og samarbejde med civil organisationer*

Det vi kan lære af den dårlige krisestyring på Balkan i de sidste ti år er også, at de fleste regeringer og udenrigsministerier har brug for professionelle medarbejdere og rådgivere, når de skal håndtere konflikter, ligesom de har brug for professionelle, når de skal tage sig af militære spørgsmål. Det er helt åbenlyst, at mange civilsamfundsorganisationer eller NGO'er med erfaringer

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

mennesker inden for konflikthåndtering har gjort mere godt og mindre skade end mange regeringer. De bør have plads i EU's konflikthåndterings-struktur.

3 • *Partiskhed og sammenblanding af rolle er modproduktivt*

Vi kan helt bestemt også lære, at det ikke fører nogen vegne, når enkelte lande forsøger at spille mange roller på en og samme tid: mæglere, dommere, fredsbevarere, fredsfremtvingere, våbenhandlere, sanktionsskabere, humanister etc. Det fører ingen vegne, når de har nationale/nationalistiske interesser, mens de underviser i at få fred i stand sammen med lokale parter. EU-landene bør forsøge at holde igen på alle nationale interesser og gribe ind så upartisk som muligt og angribe problemer snarere end aktører.

4 • *Participativ konflikthåndtering*

Vi kan også lære, at fredsplaner nok skal udvikles ovenfra, men bestemt også nedefra, og at alle konfliktparter skal føle at de er blevet lyttet til og har haft indflydelse på løsningen. For eksempel kunne forskellige fredsplaner præsenteres forud for folkeafstemninger, og folk kunne få en mulighed for på demokratisk vis at stemme for den fredsplan, de tror tjener deres interesser for fremtiden bedst - af én eneste grund: at det er dem, der skal leve med den.

5 • *Sæt grænser for den samfundsmæssige ingeniørkunst*

I en række konfliktzoner – en af dem er Kosovo - kan vi lære, at det ikke er let at besætte et uroligt område og rekonstruere det som et demokrati med tolerance og forsoning. I Irak og Afghanistan såvel som i det tidligere Jugoslavien har der været en urealistisk opfattelse af mulighederne for social ingeniørkunst. Med de erfaringer der er gjort siden den kolde krigs ophør for 15 år siden må man nu drage den konklusion, at man ikke først kan ødelægge landes økonomier, politiske system og fysiske udseende og umiddelbart derefter genopbygge dem på nogle få år og opleve glade, trygge og forsonede mennesker dér.

6 • *Konflikthåndtering handler om at sætte menneskene først*

Fred og fredsskabelse handler til syvende og sidst om at sætte mennesker øverst på dagsordenen. Vi må beskæftige os med folks opfattelser af det, der adskiller dem fra deres medmennesker, hvordan de opfatter sig selv, konflikten og de "andre". Vi må beskæftige os med frygt (der er meget vigtigere end 'det onde', når man skal forklare, hvorfor folk skader hinanden), med had, intolerance, fortvivlelse og håbløshed, for det er ud af disse følelser og deres politisering volden vokser. Vi må, kort sagt, sætte fokus på de grundlæggende årsager til volden, snarere end blot lægge låg på volden og foretage overfladebehandling.

7 • *Omrustning - Alternativt forsvar koblet til menneskelig og fælles*

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

sikkerhed

En historisk chance synes at være gået vestverden i almindelighed og EU i særdeleshed forbi: Der er ingen lande i EU, der føler sig truet af et andet EU-land, og mange ser ikke en militær trussel fra nogen anden side. Det betyder, at alt hvad de har brug for, er et defensivt militær, en civil komponent og så beskyttelse af borgerne mod handelssanktioner, miljøkatastrofer, terrorisme lignende. Selvom det ikke kan udelukkes helt at en eller anden form for truende situation kan udvikle sig i fremtiden, behøver EU ikke længere nogen langtrækkende, offensive våben til at afskrække fjender, som man gjorde før i tiden. Det bør medføre en omlægning til rent alternative forsvarsmetoder, overvejende civile men måske også militære (defensive, kun til forsvar af ens eget territorium, men ikke truende over for andre). Hvorfor ikke kun civile, vil nogen måske spørge? Fordi det i lige så høj grad er en demokratisk ret at gå ind for militært forsvar, som det er udelukkende at gå ind for ikkevold. Altså må der i demokratier findes også den valgmulighed at arbejde for freden med en eller anden slags våben i hånd – men altså sådanne som kun kan bruges til offensiver, intervention og masseødelæggelse.

Fælles sikkerhed var en idé, der blev udviklet i slutningen af den Kolde Krig af en international kommission under den daværende svenske statsminister Olof Palmes ledelse. Den kan ikke anvendes i dag. Men i et bredere perspektiv havde Palme-Kommissionen en meget klog pointe: vi kan ikke opbygge sikkerhed og tillid med nogen, hvis vi samtidig truer dem eller har kapacitet til at true eller dræbe dem, hvis vi en skønne dag skulle beslutte os for det.

Det bør derfor være relevant for Unionen at udvikle en fundamentalt ny defensiv og fredsfremmende sikkerhedsdoktrin, der er tilpasset såvel det ikke-truede nye Europa men også fjerner enhver mulighed for at andre skal opfatte EU som aggressivt eller ude på kun at tjene sin egne interesser rundt om i verden. Uden en sådan – og med kun Javier Solana's helt utilstrækkelige papir på 16 sider – vil det være halsløs gerning at EU vover sig ud i freds-, sikkerheds- og stabilitetsaktioner på jorden op til 6000 kilometer fra Bruxelles sådan som man i disse år planlægger det.

I disse år kommer der til stadighed nye bøger og analyser af begreber som *menneskelig sikkerhed*. EU's store intellektuelle problem er at man ikke har ændret det nationale, militært dominerede sikkerhedsbegreb men stort set bare har hevet det op på overnationalt niveau. Det er der slet og ret ikke brug for og tankegodset er under alle omstændigheder forældet. Der er derimod brug for et forsvar og en sikkerhedspolitik koblet til konflikthåndtering, der tager udgangspunkt i at det enkelte menneske og borgerne i den ene ende og verden som helhed, menneskeheden og Naturen, i den anden opnår en ny sikkerhed med stabilitet og fred på et langt lavere voldsniveau end dagens.

8 • Nedrustning sammen med omrustning

Forfatningsforslagets tekst må ændres på en række områder. Ingen forfatning

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

bør forpligte noget land på permanent oprustning. Dette er heller ikke udtryk for de europæiske folks vilje. Dernæst er det klart at der må rettes op på den militære slagside i hele forfatningsforslaget og i politikken.

Våbenindustriernes og våbenhandlernes interesse bør ikke, som tilfældet er i dagens tekst, gives principielle fordele og fortrinsret, hverken ressourcemæssigt eller institutionelt. Det er småt fantastisk at man fastlægger en militærpolitik og opretter et våbenagentur men ikke gør en eneste konkret indsats til for del for nedrustning, fredsuddannelse, konfliktforståelse eller for at forpligte EU's medlemsstater til at opfylde FN's vedtagelser både hvad angår udviklingsbistand, afhjælpning af fattigdommen og vedrørende nedrustning og atomvåbenfrie zoner.

9 • *Vurdering af konflikt- eller voldsrisiko*

På samme måde som miljøstudier fokuserer på de mulige konsekvenser for miljøet ved visse økonomiske, teknologiske og andre politikker, kunne EU være spydspids for en lignende udvikling på fredsfeltet: Forud for sine beslutninger kunne EU vurdere risikoen for øget spænding, konfliktadfærd og direkte vold som følge af en bestemt EU-politik og politikkens sandsynlige virkninger inden for og uden for EU. Man ville så kunne drøfte en beslutning i lyset af en sådan konfliktrisiko-analyse. Med tiden ville det blive en vigtig norm og et lige så stærkt argument imod en beslutning at den var ufredelig eller øgede risikoen for vold som det i dag synes at være når det hævdes at den eller den politik er uøkonomisk eller konkurrenceforvridende.

En mere og mere vigtig dimension er at se på latente konflikter, der i øjeblikket er langt fra at være voldelige og derfor lettere at håndtere. Det kan være i socialgrupper, sprogsamfund, minoriteter i mulig konflikt med centrale regeringer, stigende racisme og fremmedhad. De er tydelige fænomener, der forårsager voldelige episoder over hele Europa.

10 • *Et Europæisk Civilt Fredskorps, ECFK og lignende initiativer*

Idéen og et konkret forslag eksisterer allerede i Europaparlamentet. Bortset fra at betone politisk, intellektuel og civil tidlig varsling og civil konfliktstyring er dette forslag et vigtigt bevis på, at der eksisterer alternativer. Den første prioritering for et ECPC vil være at omdanne menneskeskabte kriser, det vil sige forebygge at voldelige konflikter trappes op og bidrage til at nedtrappe konflikter. ECPC's opgaver bliver udelukkende civile. Speciel vægt vil blive lagt på konfliktforebyggelse, fordi det er mere menneskeligt og koster mindre i sammenligning med genopbygning efter konflikter. Korpset kunne også påtage sig humanitære opgaver op i forlængelse af naturkatastrofer. ECPC skulle ikke begrænse sit engagement til opgaver, der ligger inden for et bestemt område (dvs. Europa).

Givet afviklingen af det traditionelle trusselbillede med invasion og besættelse, ville det give god mening at benytte ekspertisen og de menneskelige ressourcer, der ligger i de fleste landes civilforsvar og bruge

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

dem i fredsbevarende missioner i udlandet. Det er let at forestille sig en EU Frivillig Service, der er lavet efter en FN-model eller noget i retning af de Hvide Baretter, der blev foreslået for nogle år siden af Mexico. De Internationale Fredsbrigader udfører allerede en vigtig mission, herunder ledsagelse af flygtninge, der vender hjem.

11 • *Kærnevåben-frihed og kærnevåben-fri zoner*

Så længe europæiske stater enten besidder atomvåben eller deltager i atombaserede strategier og politikker, må der bydes modstand mod den påstand, at Europa er et fredsprojekt. Det er i øvrigt også et problem fra et demokratisk perspektiv. Demokratiske lande ville de lade europæiske borgere deltage i en folkeafstemning med spørgsmål som: Vil du acceptere at dit land skal forsvares med brug af kærnevåben? Der ville næppe være 10 procent for. Så længe EU-lande fører en atompolitik, giver de også en undskyldning til lande, der er på tærsklen til at blive atommagter. Når nogen ejer våbnene, betyder det, at de vil blive spredt af den enkle grund at andre vil ønske også at have dette magtmiddel.

Hele diskussionen om kærnevåbenenes *spredning* og ikke om deres *eksistens* er således ganske forfejlet. Løsningen er afskaffelse af dem – lidt på samme måde som vi som del af en civilisationsproces har afskaffet slaveriet, det absolutte monarki og kannibalisme. En Union, der i sin Forfatning forpligter sine medlemmer til at opruste og ikke med ét ord støtter FN-normen om generel og fuldstændig nedrustning af masseødelæggende våben, fortjener ikke at blive betegnet som et fredsprojekt. Den bør i stedet gennemgå omfattende reformer.

12 • *EU kan blive stærkt ved netop ikke at efterligne og måle sig med USA*

Det er ikke nogen hemmelighed, at EU militært er meget mindre og mindre effektivt end USA. Tallene taler for sig selv: Mens USA's militærudgifter ligger på hen ved 500 milliarder dollar per år ligger EU's på godt 190 milliarder dollar. USA bruger 39 procent af sine militærudgifter på personel, EU 61 procent, hvilket er tegn på, hvor meget mere teknologi- og kapitalintensivt det amerikanske forsvar er. USA bruger 24 procent af sine forsvarsbudgetter på nyt udstyr, gennemsnittet i EU er kun 14. Og det måske vigtigste for fremtiden: USA brugte 36,5 milliarder dollar på militær forskning og udvikling i 1999, mens de europæiske NATO-medlemmer til sammen kun brugte 8,9 milliarder dollar.

Man kan finde eksperter, der mener at den amerikanske Revolution i Militære Anliggender, RAM, øger kløften mellem Europa og USA i en sådan grad, at europæisk militær snart vil være ude af stand til at operere side om side med amerikanerne, fordi de teknologisk set er bagefter!

I en overskuelig fremtid vil EU-militæraktioner være stærkt afhængige af ressourcer i NATO og USA, det være sig forskellige former for

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

efterretningstjeneste, satellitovervågning, luftbro-kapacitet, kodede kommunikationssystemer osv. Det må huskes at USA varetog omkring 70 procent af alle bombetogterne mod Rest-Jugoslavien. Og på trods af det faktum, at EU's allierede på papiret havde omkring to millioner mand under våben, tog det dem lang tid at få omkring 30.000 (omkring to procent af dem) på jorden i Kosovo.

Hvis EU skal optræde som store eller super-militærmagt i krig og/eller fredsskabelse, må EU overvinde denne historiske og strukturelle underlegenhed. Det vil kun være muligt hvis to grundbetingelser bliver opfyldt hurtigt. Dels må EU (og NATO-allierede i Europa, der ikke er medlemmer af EU) rationalisere og koordinere alle militære funktioner meget mere effektivt i fremtiden og dels må de øge deres militære investeringer betragteligt, formentlig til det dobbelt eller mere. Det er stærkt usandsynlig at Europas befolkninger vil gå med til det sidste.

Disse enkle fakta må lede til den konklusion at EU - ved at vælge militærkraften som målestok - vil bringe sig selv i stadig voldsommere konkurrence med USA og forblive afhængig af USA i årtier. Hvad EU skulle gøre for at blive mere *uafhængig* er at udvikle en niche for sig selv, en niche der vil blive opfattet i verden uden for EU som langt mere attraktiv og forenelig med fremtidens professionelle konfliktstyring.

Den militære dimension på sikkerhed og forsvar er USA's ubetingede force i disse år, men det er også blive dets uafvendelige svaghed på længere sigt. EU kan kun blive en stærk faktor i verdenspolitikken ved at gøre noget andet – det vil sige noget andet end at forsøge på at blive militært stærk. Faktisk kan man sige, at jo militært stærkere Unionen forsøger at blive, jo mere afhængig vil den blive af USA. Den vil sandsynligvis også komme ud i problemer, der i højere grad er USA-skabte end Unions-skabte.

Den opinion der i disse år støtter EU som projekt fordi de mener Unionen kan blive det nødvendige alternativ til USA's globale dominans bør holde sig for øje, at EU kun kan blive et sådant alternativ ved netop at gøre noget andet – i bred politisk forstand men i særdeleshed hvad angår udenrigs- sikkerheds- og fredspolitikken.

13 • Opgradér samarbejdet med FN, OSCE og de regionale organisationer

Denne udredning viser ganske klart at NATO er EU's foretrukne partner i sikkerhedspolitikken. NATO betyder USA, mens USA ikke længere betyder NATO. EU-NATO-samarbejdet blev presset igennem i Nice, uden at der samtidig blev lavet en lignende funktion i forhold til de ovenfor nævnte organisationer. Hvis EU's bestræbelser først og fremmest gik i civil retning, ville det være naturligt at diskutere den grundlæggende relation til og samarbejdet med OSCE, Organisationen for Sikkerheds og Samarbejde i Europa, som er den eksisterende, civile, europæiske sikkerhedsorganisation.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Ingen anden statslig organisation har været så nyttig som OSCE (tidligere CSCE) med hensyn til opbygning af tillid og reduktion af spændinger i det moderne Europa siden Urho Kekkonen, Finlands præsident, i 1973 og 1975 stillede sig i spidsen for at bygge bro mellem Øst og Vest i den kolde krig. OSCE har et maskineri til konfliktanalyse, tidlig varsling og mange missioner i konfliktområder, som - når man tager organisationens lille størrelse og ressourcer i betragtning - har gjort meget imponerende ting. I og med at alle medlemmer i det tidligere Sovjetunionen også er med i OSCE og organisationen fundamentalt bekender sig til civile løsninger vil det være meget højst relevant at opbygge fred i samarbejde med OSCE.

OSCE er stadig stærkt underbemandet med kun nogle håndfulde civile på dets Center for Konfliktforebyggelse i Wien. Men det er netop den slags ressourcer EU så åbenlyst selv savner. Derfor vil der være meget at vinde for alle parter ved et nærmere samarbejde.

EU bør derfor snarest koordinere sig mindst lige så intimt med OSCE og FN samt med de regionale organisationer som Den Arabiske Liga, ASEAN i Asien og Organisationen for Afrikansk Enhed som man allerede har gjort det med NATO. Ved virkeligt at bygge på bredt partnerskab verden rundt og føre dialoger om freds- og sikkerhedspolitiske problemer og løsninger ville EU i verdens øjne hurtigt kunne blive mere attraktiv i andre verdensdele end USA i hvert fald for nærværende er. Det gælder således også på dette område for EU om at se – eller snarere opdage og udnytte – sine komparative fordele.

14 • *Et nyt NATO kunne være nyttigt for det voldsreducerende EU*

Hvad så med NATO? - vil nogle fuldt berettiget spørge. Svaret kunne være følgende tankeeksperiment: NATO ribbes for sine atomvåben og alle andre våben end forsvarsvåben. Alliancens ekstremt professionelle civile og militære stab bliver trænet i civilforsvar, konflikthåndtering og ikkevold – FN-normen om fred med fredelige midler.

NATO's sofistikerede efterretningssystem bliver brugt til tidlig varsling af voldsudbrud og overvågning af fredsplaner og våbenhviler. NATO's enorme transportkapacitet bliver brugt til at bringe humanitær hjælp, udføre redningsoperationer i områder, hvor der er sket naturkatastrofer, og hjælper med at fragte alt, hvad der kræves for at genopbygge krigshærgede samfund. NATO kunne endog bekæmpe narko og kriminalitet.

Hvis man kan bringe soldater til et hvilket som helst sted i verden med tungt udstyr og lade dem kæmpe i månedsvis, kan man også gøre næsten alt, hvad man ønsker, for at beskytte folk, at gå mellem stridende parter og hjælpe dem med at genopbygge en normal tilværelse efter krig. NATO ville kort sagt som en forsvarsalliance være i stand til at lave humanitært arbejde bedre og hurtigere end nogen anden organisation og ville kunne fungere som fredsbevarer sammen med FN og sammen med EU.

Forfatteren af denne udredning har lejlighedsvis undervist yngre officerer på

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

NATOs skole (SHAPE) i Oberammergau i Tyskland; de kom fra NATO-medlemmer såvel som fra lande i Partnerskab for Fred. Det ville være endog meget urigtigt at tro, at disse mennesker udelukkende ønsker at sikre freden ved hjælp af våbenmagt. Ganske vist bærer de uniform, men de er også er private borgere, mange af dem er fædre eller mødre og de fleste deltager i civilsamfunds-organisationer af forskellig art. Deres bekymring for fremtiden, de store globale problemers udvikling og angsten for krig er temmelig identisk med alle andres.

Det er således mit indtryk at mange ville være interesserede i at arbejde for freden med civile midler, og at de ville vælge dem frem for krigsplanlægning, missiler og kærnevåben hvis de kunne. Det ville slet ikke være nogen dårlig opgave for stolte og kompetente NATO-officerer. Det gælder altså - ikke mindst i demokratier - om at give mennesker et reelt valg og en alsidig uddannelse, hvis man ønsker en mere balanceret verden

6. EU og reduktionen af den strukturelle vold

15 • *Ny videnskab og politik for økonomi og udvikling*

Hvis EU ikke kun skal markedsføre sig selv som et fredsprojekt, men rent faktisk være det, må man hjælpe til med at reducere den direkte og den strukturelle vold.

Hvis EU udviklede en ny økonomi og nye relationer til dårligt stillede lande og folk over hele verden og Unionen i stadig mindre grad benyttede sig af udbytende handels- og investeringsmekanismer ville man på længere sigt yde et synligt bidrag til fattigdomsreduktionen og også reducere risikoen for krig, terror og miljøkatastrofer. I sine konkrete daglige relationer med verden må man sætte mennesker øverst på dagsordenen, sætte tilfredsstillelsen af grundlæggende menneskelige behov for alle, men især blandt de fattigste, som Nummer Eet på sin egen agenda.

EU's ledere må endog have nok mod til at sige til de europæiske borgere: "Vi i Europa er så mange gange mere velhavende og har så meget mere sikkerhed end dem i bunden af verdenssamfundet. Vi behøver jeres forståelse og hjælp til at løse det største problem af dem alle og løse det så hurtigt, vi kan: vi må for altid afskaffe de mekanismer, der tvinger 1,2 milliarder mennesker til at leve for under én dollar om dagen og 2,4 milliarder til at mangle tilstrækkelig sanitet. Vi i Europa må holde vort luksusforbrug lidt i ave et stykke tid, indtil disse liv bliver reddet på en vedvarende måde." (Tallene stammer fra UNDP, FN's Udviklingsprogram).

16 • *En virkelig humanitær intervention og greb om terrorismens rødder*

Den dag EU's ledere har sagt og gjort dét, vil de have ydet et større bidrag til verdensfreden end nogen anden organisation i historien. De har givet ordene "humanitær intervention" et relevant indhold. De har globaliseret humanismen, og ikke kun skabt økonomiske transaktioner med gevinster til nogle få. De vil have vist, at EU er noget nyt og noget helt andet end USA. Og de har vist, at alt dette kan gøres for blot en brøkdel af verdens militærudgifter i dag. Og når det er gjort, vil der være mindre brug for militærudgifter, fordi krige også (ikke kun, naturligvis) opstår på grund af ulige forhold, håbløshed og uretfærdighed på mange niveauer.

At gøre sådan noget kræver mere civilcourage og flere visioner, end det kræver at lade militærindustrielle komplekser og interventionisme, forbrugerisme og miljøødelæggelse, markeds- og profitmotiver fortsætte usvækket og at rubricere de lappeløsninger, man laver på grund af dem, som "fredsskabelse" og "konfliktstyring".

17 • *Afskaffelse af volden mod kvinder og børn*

Rundt omkring i verden har omkring hver tredje kvinde oplevet vold i et nært forhold. Over hele verden bliver omkring 1,2 millioner kvinder og piger under 18 år handlet til prostitution hvert år. Der er 100 millioner børn, der lever på gaden, der er 300.000 børnesoldater og 6 millioner, der bliver såret i væbnede konflikter. Vi har set, hvordan soldater opfører sig ikke kun i krige, men også i såkaldte fredsmissioner som for eksempel i Bosnien og Kosovo. De der ønsker, at EU skal være en militariseret aktør kan ikke også handle med troværdighed, hvad angår reduktion af kønsspecifik vold og vold mod børn. EU kan kort sagt ikke udvikle sig på den måde, som EU's voksne, mandlige ledere ønsker og samtidig betegnes som et fredsprojekt.

7. EU og reduktionen af den kulturelle vold

Hovedtemaet i dette afsnit er enkelt at formulere: den nuværende *voldslegitimerende kultur* må fases ud og en ny *fredskultur* introduceres på alle planer. I praksis er det et spørgsmål om bevidstgørelse, nye normer, uddannelse og træning samt en mere balanceret medie- og underholdningsindustri. Fredskultur er et begreb, der har vundet indpas i en række sammenhænge, og er blevet en global bevægelse, efter at Unesco introducerede det. Mere om det her: <http://www3.unesco.org/iycp>. Vi er midt i det internationale tiår for en fredskultur og ikkevold for verdens børn (2001-2010). De mange FN-resolutioner, der knytter sig til fredskulturen findes også hér.

18 • *Folk-til-folk: EU og verden i et transnationalt perspektiv*

Et meget godt argument for EU er, at Unionen hjælper med til at bringe unge mennesker sammen og hjælper dem til at studere i udlandet og på den måde fremmer international forståelse. Det er sandt, godt og rigtigt. Men det er ikke nok at forbedre den europæisk-europæiske forståelse; den berører jo kun nogle få procent af verdens folk. I en globaliseret verden er dét faktisk provinsialisme. Bedre global forståelse - og således muligheden for fred - kræver mange flere programmer, der gør det muligt for unge europæere at mødes og samarbejde med arabere, afrikanere, indere, etc. og udveksle steder at bo i længere perioder, yde gensidig hjælp og ikke envejs-bistand kun på regeringsniveau. EU savner en vision på dette område, der kan skabe entusiasme hos især yngre mennesker under uddannelse.

19 • *Uddannelse i fred, konfliktanalyse, konfliktløsning og ikkevoldelig politik*

Hvis EU-diplomater i stigende grad skal tjene som konflikthåndterere, har de brug for uddannelse og træning i begreber og færdigheder, ligesom de ville have i enhver anden profession som jura, medicin eller økonomi. Fredsakademiet, der er nævnt nedenfor, kunne være et sted, men EU's universiteter kunne fokusere mere på disse emner, og NGO'er kunne også yde nogen træning, når de har praktisk såvel som teoretisk kompetence.

Det er rimeligt at antage at europæiske unge og andre borgere ville være interesserede i en generel fredsuddannelse og lære om andre kulturer, måder at tænke på og fredskulturer for at navigere mere gnidningsløst i en internationaliseret, globaliseret verden. EU kunne etablere en fond med midler, der skulle sætte internationale, nationale, offentlige og private skoler og nye eksperimenterende fredsskoler og NGO-universiteter i stand til at påtage sig en systematisk fredsuddannelse af borgere, der ønsker at dygtiggøre sig på disse områder.

Idéen er ikke at have et specielt fredsfag eller at det skal være obligatorisk. Idéen er at udvikle *et freds- og dialogperspektiv på alle emner*, det være sig historie, litteratur, kultur, teknologi eller fysik.

Europæiske medier kunne opmuntres til at rapportere om fredsnyheder, positive begivenheder, at rapportere fra fredsområder. Radiostationer kunne begynde med en fredshistorie om morgenen, telefonprogrammer med fredsforslag til forskellige store og små konflikter. TV kunne opmuntres til at producere dokumentarprogrammer om fred og ikkevoldelig forandring og have studiediskussioner om freds- og udviklingsspørgsmål, hvilket alt sammen ville tjene til at øge bevidstheden om verdens problemer og skærpe kreativiteten hvad angår løsninger. Og alle frie medier ville fungere som en blæselampe ved at spørge EU's offentlige personer, hvad EU gør for freden, og hvordan fred bygges ind i EU-politikker og -programmer.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Intet – udover manglende vision og kreativitet – hindrer at EU stiller stipendier til rådighed for journalister og andre, der ønsker at dygtiggøre sig i *freds- og udviklingsjournalistik*. Man ville derved langs ad vejen få en dækning af internationale begivenheder der fokuserede mere på de underliggende konflikter end på volden, som det er tilfældet med tidens typiske krigsreportage.

20 • *Europæiske fredsakademier*

EU har ikke nogen institution for uddannelse i fred og konfliktløsning. Det kunne udmærket som led i sin overordnede politik for fred i Europa og resten af verden oprette et virkeligt stort, bredt favnende fredsakademi. Man kunne se det som en paraplyorganisation for fredsakademier i de forskellige lande, regeringsbaserede og i civilsamfundet. De ville være steder hvor studerende, NGO'er, officerer og diplomater kunne arbejde sammen og studere fred, konfliktløsning, fredskultur og ikkevolds-teorier og -politikker, et sted hvor akademiske publikationer også ville blive konverteret til populære skrifter og hvor der kunne foregå internet-dialoger med borgere overalt.

Internettet og andre elektroniske ressourcer kunne bruges til at skabe gensidige undervisningsprogrammer, seminarer, debatter og færdighedstræning i alt, der har med voldsforebyggelse og fredsskabelse at gøre, og man kunne både lave programmer for europæere i forhold til europæere og for europæere i forhold til folk fra Tredje Verden. En ny type fredsfnorskningsinstitutter kunne skyde op som paddehatte både i konflikthærgede områder og andre steder. Dermed ville Europa blive i stand til at tappe den kundskab og de traditioner, der findes rundt om i andre regioner og civilisationer om hvorledes fred skabes.

21 • *Forsoningsinstitutter i Øst og Vest, i Nord og Syd*

Det vil være naturligt for Europa, der ser sig selv som centrum for humanisme og oplysning, at fokusere kraftigere på den menneskelige dimension af konflikter, krig og fred. Man kan meget vel tænke sig, at der etableres centre for forskning i forsoning og praktiske initiativer på steder, hvor der er eller har været konflikter inden for Europa - lad os sige i Serbien eller Kroatien, den baskiske provins, Kosovo, eller på den linje der engang udgjorde Jerntæppet.

EU kunne tage initiativ til en afrikansk-europæisk forsoningsproces med sigte på at håndtere den skade og den fortræd, der er gjort gennem historien, og på hvordan man skal gøre brug af den på en konstruktiv måde for at hjælpe det afrikanske kontinent til omsider at blive betragtet som en med Europa ligeværdig partner hvad angår kultur, religion og mange andre ting.

Det ligger lige for at EU også tog initiativ til en OSCE-lignende proces for sikkerhed, tillidsskabelse og samarbejde med Mellemøsten og med Islam som

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

helhed. Dialoger, udveksling på alle niveau, gensidige besøg for uddannelse, forskning etc. At Forfatningsudkastet overhovedet ikke nævner ordet dialog eller behovet for interkulturel forståelse er i sandhed mærkværdigt, ikke mindst i disse tider af voksende potentiale for civilisationskonflikter. Og hér kan man sige at Europa stadig har en mængde goodwill ude i verden i sammenligning med USA, hvis udenrigspolitik siden 11. september 2001 ifølge seriøse amerikanske opinionsundersøgelser stort set – desværre - har mistet alle folkeslags sympati.

22 • *Positive eksempler - konfliktkonsortier - lokal ekspertise*

En anden opgave ville være at sprede information om historiske og samtidshistoriske *eksempler på vellykket konfliktløsning*, store og små - som for eksempel Trentoprovinsen i Norditalien, Ålandsøerne og Schleswig-Holstein. De er gode eksempler på holdbare løsninger på komplekse konflikter.

Ikkevoldelige aktioner og massebevægelser har skabt mange positive resultater i de seneste 20-30 år; man behøver blot at tænke på Marcos' fald i Filippinerne, Shahens fald i Iran, Solidarnosc i Polen, fløjlsrevolutionen i Tjekkoslovakiet, Milosevic' fald i Serbien, Shevardnadzes fald i Georgien og – vigtigere end alt andet: afslutningen af den kolde krig mellem Øst og Vest. Denne meget polariserede konflikt med titusinder af kerne- og andre våben rettet mod hinanden forsvandt især takket være folkelige protester i begge systemer, det civile samfunds mobilisering og den historisk enestående rolle som Mikhail Gorbatsjov spillede.

Eksemplets magt er som bekendt nok så stærkt og mennesker rundt i verden har brug for at høre positive historier, historier der giver håb om fred.

EU kunne ligeledes støtte etableringen af *konfliktkonsortier* i EU-lande, små fleksible organisationer, hvor områdeeksperter, tidligere nødhjælpsarbejdere, pensionerede FN-soldater og -civile samt andre feltarbejdere, NGO'er og diplomater kommer sammen og vurderer risikoen for vold og konflikter i valgte områder og giver råd til deres regeringer og det internationale samfund om, hvad der kan gøres for at forebygge vold. Deres analyser skulle naturligvis stilles til rådighed for EU og fungere som substantielt input i Unionen beslutninger vedrørende interventioner til fordel for voldsforebyggelse og fredsskabelse.

Europa er fuld af mennesker fra konfliktregioner fra f.eks. Balkan og Somalia. Mange af dem er veluddannede og kunne tilbyde betydningsfulde input til besvarelse af spørgsmålet: Hvordan skal vi forstå konflikterne i deres lande, og hvad ville det være klogt at gøre og ikke gøre i forhold til den lokale kultur? Hvordan vil forskellige forsøg på at hjælpe med at løse en konflikt blive set med deres øjne? Den *lokale konflikt- og kulturekspertise* gøres der i dag ikke brug af inden for noget udenrigspolitisk beslutningsorgan.

Der er kort sagt ingen grænser for, hvad der kan gøres for at skabe et mere

fredeligt EU på vejen til et ikke-dræbende Europa.

23 • *Mod et ikke-dræbende Europa?*

Forfatningsforslaget nævner at der har været mange krig i Europa og at man nu lægger krigen bag sig. Men den nævner ikke at Europa har udkæmpet nok så mange krige i århundreder uden for sig selv. I et historisk perspektiv har Europa skabt kolonial og økonomisk vold andre steder. Europæiske lande udbytter, marginaliserer og skaffer sig stadig gevinster på andres ulykke, lidelse og underudvikling. Bistanden udgør bare en brøkdel af de faktiske ressourcer og de tilbagebetalinger på gæld, der strømmer fra syd til nord.

Det er rimeligt at pege på nødvendigheden af at vi får skabt varige løsninger på det globale udviklingsproblem og dermed reducerer den strukturelle vold i verden. Når den er blevet reduceret vil der også findes mindre behov for våbenmagt. Det turde være en del af den moderne statsmandsgerning og globalt lederskab af millioner i demokratiske lande at pege på nye og mere intelligente metoder til håndtering af vores konflikter.

Det er også rimeligt at antage at Union principielt *kunne* angive i hvert fald nogle af de initiativer, der skal til for at gennemføre de nødvendige globale forandringer. Man fristes til at spørge: Hvis ikke EU, hvem så?

En af verdens førende forskere i ikkevold, Glenn Paige, bruger termen *ikke-dræbende* (non-killing) til at beskrive de normer og politikker, der karakteriserer en ny udvikling for fred. Hvis vi anvender Paiges begreb om ikke-dræbende på Europa, vil det få følgende karakteristikker:

- For det første vil ingen europæer blive dræbt af en europæer, og ingen trues til at dræbe.
- For det andet vil ingen europæere blive dræbt af udlændinge, og ingen trues til at dræbe.
- For det tredje bliver ingen udlændinge dræbt af europæere, og ingen trues til at dræbe.
- For det fjerde har europæerne ingen våben til at dræbe hinanden, udlændinge ingen våben til at dræbe europæere, og europæere ingen våben til at dræbe udlændinge.
- For det femte er der ingen ideologiske doktriner - politiske, religiøse, militære, økonomiske, juridiske, sædvanemæssige eller akademiske - der giver europæere lov til at dræbe europæere, udlændinge lov til at dræbe europæere, eller europæere lov til at dræbe udlændinge.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

- For det sjette er der ingen forhold i de europæiske samfund - politiske, økonomiske, sociale og kulturelle - og ingen forhold mellem europæere og udlændinge, der kun kan opretholdes eller ændres ved trusler eller ved brug af drab.

EU er ikke Europa, EU er en aktør i Europa. For den fremtidige debats skyld kan man vælge den bredest mulige definition af Europa og spørge: Er et ikke-dræbende Europa muligt? Hvis ikke, hvorfor ikke? Hvad står i vejen? Hvis ja, så hvorfor og hvordan? Hvilke positive ressourcer har EU? Dernæst kan man spørge: Hvad skal vi gøre, hvis EU fremmer et *dræbende* snarere end et *ikke-dræbende* Europa i de kommende år og årtier? Hvad er kort sagt EU's dræbende og ikke-dræbende kapacitet nu og hvilken vil den være i fremtiden? Og hvad er resten af Europas ikke-dræbende og dræbende kapacitet?

24 • Fred fremmes gennem konstruktive forslag og dialog – nok i dialog med magten men uafhængigt af den

Vi har brug for tusindvis af fornuftige dialoger over hele Europa, brede rammer og mange niveauer. Derimod virker det ret udsigtsløst at satse på to typer af aktiviteter. Den ene er folkelige bevægelser, herunder for fred, der kun taler om, hvad de er imod. det er en intellektuel og demokratisk udfordring ikke kun at kritisere, men også at være konstruktiv. Hvis vi kun fortæller folk, at vi tror, de tager fejl, så er det ikke sandsynligt, at de vil lytte. Hvis vi imidlertid siger: Hvad er jeres holdninger til denne form for idéer og handlemuligheder? kan vi nu og da komme i dialog med dem og så et frø. De fleste mennesker i magtcirklerne lever deres hverdag i en tidsramme og et socialt rum, hvor visse tanker, holdninger og idéer simpelthen ikke tages op.

Den anden udsigtsløse aktivitet er de civilsamfundsorganisationer, der næsten kun satser på lobbyarbejde og helt eller i høj grad finansierer sine ret flotte organisationer og projekter ved hjælp af midler fra regeringer. Man kunne sige, at de ikke længere er Non-Governmental Organisations (NGO = Ikke-Regeringsorganisationer) men er blevet Near-Governmental Organisations (Nær-Regeringsorganisationer). Hvad de arbejder på er som hovedregel småændringer på regeringernes dagsorden uden at komme med kritik eller uafhængige *alternativer til den*.

Dialoger om sikkerhed, konfliktløsning, fred og udvikling må bringes i samklang med det 21. århundredes behov og ikke med det 20., der var det mest voldelige i menneskehedens historie. EU's hele tænkemåde på disse områder lever ikke op til nutidens og fremtidens krav til en fredspolitik.

I de foregående artikler er der udtrykt bekymring over den overhængende mulighed for en fortsat militarisering af EU. Nogle vil sige, at der ikke findes alternativer. Men denne udredning er udtryk for en fast tro på, at der altid er alternativer og at demokratier karakteriseres ved at der findes alternativer om

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

hvilke der er debat og valg. Når man siger at der ikke er alternativer, så er det åbne samfund, den livlige debat og demokratiets grundvæsen havnet i risikozonen og det autoritære lurer omkring det næste hjørne. Og fred og sikkerhed er uforenelige med autoritære styreformer.

Det der er brug for, er en systematisk, verdensomspændende dialog om betydningen af fred og hvordan forskellige opfattelser som de spejler sig i verdens forskellige kulturer og religioner vil konkurrere om at få indflydelse på fremtiden for EU og EU's daglige politik. Fred og demokrati bliver livløse ord uden dialog om reelle valgmuligheder, om alternative udviklinger. En første betingelse er, at vi befrier os selv fra den tro, at de ting, der sker, er de eneste ting, der kan eller bør ske. Demokrati handler ikke om at stemme ja eller nej til en mulighed, der præsenteres, det handler om at engagere hinanden i dialogen om mange alternativer og så tage en afstemning for at nå frem til det, der passer bedst med flertallets ønsker samtidig med at den politiske kultur sikrer at minoritetssynspunkter ikke bliver ignoreret.

Fred fremmes af konstruktive forslag og dialog. Autoritære principper og vold med det modsatte. Det er dybest set dét, den nævnte globale fredskultur handler om. Een årsag til at forslaget til Forfatning for EU er blevet et overraskende nederlag for Europas ledere, der jo underskrev hvad folkene siger nej til, er netop at EU ikke bare har et demokratisk underskud men at Unionen også savner intellektuel og moralsk kraft til at lede udviklingen i retning af en ny fredskultur i hvilken dialog med borgerne prioriteres og dens resultater nøje implementeres.

8. EU og reduktionen af den miljømæssige vold

25 • *En pagt med Jorden*

Måske man bedst kan illustrere Forfatningsforslagets mangel på vision og integrativ tænkning ved at kontrastere det med et folkeligt produceret dokument, der i disse år vinder stadigt mere opmærksomhed verden rundt. Det er *The Earth Charter* fra 2000 – eller *Pagt for Jorden*, som man i dansk oversættelse kan gøre sig bekendt med her:

http://www.earthcharter.org/innerpg.cfm?id_menu=19

Chartrets hjemmeside er:

<http://www.earthcharter.org>

Det er en deklARATION med de fundamentale principper der skal til for at bygge en mere retfærdig, bæredygtig og fredelig verden i det 21. århundrede. Det viser konkret hvorledes en række problemløsninger og målsætninger er gensidigt afhængige og kræver såvel et fælles ansvar og en global omsorgsetik der også rækker ud til kommende generationer. Det

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

understreger at demokrati, fred og ikkevold hører uadskilleligt sammen.

Pagt med Jorden er en udløber af FN's Kommission Vedrørende Miljøet og Udviklingen, der i 1987 udsendte en appel om skabelse af en ny Pagt mellem mennesket og Naturen og som udgjorde en vigtig del af Rio-Mødet (Rio Earth Summit) i 1992. Blandt drivkræfterne bag dette vigtige visionære arbejde finder man blandt andre Maurice Strong og Mikhail Gorbatsjov.

Kommissionen for Pagt med Jorden blev nedsat i 1997 og har hovedsæde i Costa Rica. Det er vigtigt at påpege at det er blevet til gennem global dialog. Det oprindelige udkast blev sendt ud i verden, diskuteret og forbedret af tusindvis af mennesker og civilsamfundsgrupper kloden rundt. Baseret på denne flerårige proces vedtog Kommissionen på et møde i UNESCO i år 2000 den endelige formulering.

Pagt med Jorden indledes med en Præambel, der behandler Jorden som noget vi mennesker skal forvalte med varsomhed, kort kommenterer den alvorlige situation vi befinder os i, opregner de store udfordringer og fastlægger at vi alle bærer en del af ansvaret for at skabe en bæredygtig udvikling. Pagten struktureres derefter i fire grundprincipper, hvoraf det første er:

I. RESPEKT OG OMSORG FOR DET LEVENDES FÆLLESSKAB

1. Respekter Jorden og livet i al dets mangfoldighed.

a. Forstå at alle skabninger er gensidigt afhængige, og at enhver livsform har værdi, uanset dets værd for mennesker.

b. Fasthold troen på alle menneskers iboende værdighed, og på det intellektuelle, kunstneriske, etiske og spirituelle potentiale hos menneskeheden.

2. Drag omsorg for alt levende, vis forståelse, medfølelse og kærlighed.

a. Accepter at med retten til at eje, forvalte og bruge naturens goder følger pligten til at forebygge miljømæssig skade og beskytte menneskers rettigheder.

b. Bekræft, at der med forøget frihed, viden og magt følger et øget ansvar for at fremme det fælles bedste.

3. Opbyg demokratiske samfund, som er retfærdige, giver medbestemmelse og er bæredygtige og fredelige.

a. Sørg for at menneskerettighederne garanteres og de fundamentale frihedsrettigheder tilgodeses på alle niveauer, og at samfundet tilbyder enhver muligheden for at kunne realisere hans eller hendes fulde potentiale.

b. Frem social og økonomisk retfærdighed, der sikrer alle et meningsfyldt udkomme, som samtidigt er økologisk ansvarligt.

4. Stå vagt om Jordens gavmildhed og skønhed for nuværende og fremtidige generationer.

a. Forstå at kommende generationers behov sætter en grænse for vor egen handlefrihed.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

b. Vid at formidle de værdier, og støtte de traditioner og institutioner, der sikrer både social og økologisk trivsel på langt sigt.

I lyset af disse fire overordnede mål bliver det nødvendigt at... ”

- og så følger afsnit 2. Økologisk integritet, 3. Social og økonomisk retfærdighed, 4. Demokrati, ikke-vold og fred samt lidt om vejen frem.

Læst opmærksomt og med forståelse for at Naturen hér behandles som en partner, vil man se den enorme kontrast til EU's forfatningstraktat. *Pagt for Jorden* sætter helheden og permanensen i centrum, ikke mennesket i kort, egocentrisk centrum. *Pagt for Jorden* tager ikke Europa eller Vesten som norm, men menneskehedens bedste (1 a og b). Det opstiller ikke kun rettigheder, men også pligter og ansvar (2 a og b). Dybest set er der tale om en ikkevoldens *omsorgsetik* for kloden. Den har et langsigtet perspektiv, hensynet til de endnu ufødte: kunne man overhovedet tænke sig at der i EU-regi nogensinde ville blive nedfældet en norm som den i 4 a?

Nogen vil måske indvende at *Pagt for Jorden* nok siger gode ting men ikke er realistisk, at den ikke er udtryk for realpolitik. Det kan man godt forstå, men så må enhver af os grunde over hvorledes vi er kommet så langt og har låst det moderne samfund så fast på skinner, at vi ikke længere synes at have valgmuligheden at gøre det gode, det rigtige og langsigtede, men må træffe bindende beslutninger og være solidariske med en konstruktion som EU og dens værdier og mål, der *ikke* formulerer den for vor fælles overlevelse relevante politik?

Man må huske på at en afstemning om Forfatningen kun er en afstemning om det, der står. Det der *kunne* eller *burde* have stået i stedet, kommer ikke til at spille nogen rolle.

Efterskrift

Denne udredning skal have vist at EU kun er et fredsprojekt hvis man definerer fred på en måde, der passede til fortidens nationalstatstænkning og accepterer at vold er en nødvendighed. Udkastet til Forfatningen baseres sig på et uhyre traditionelt verdensbillede og er stort set uden vision om en bedre verden. På de hér behandlede områder er det hverken tids- eller fremtidssvarende. Unionen og dens medlemsstater følger i disse år en sådan politisk linje, at der er grund til at antage, at projektet vil bidrage til mere vold i verden snarere end mindre.

Derfor er det på sin plads at opfordre enhver til selv at læse Forfatningsforslaget. Uanset dets videre skæbne er det grundlæggende for at

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

forstå hvorledes EU's ledere tænker og hvordan de tolker det, de kalder folkeviljen. Forslaget er nok så meget et dokument over politikens visionsløshed – hvilket ikke forhindrer at det i praksis vil blive gennemført. Europa var i såvel intellektuel som værdimæssig krise længe før forslaget til Forfatningen stødte på modstand. Dets hovedindhold på de områder vi her har behandlet er i sig selv udtryk for denne krise.

Det forhindrer ikke at det tidligere EF's og det nuværende EU's eksistens har været en positivt medvirkende årsag til at det ikke længere findes nogen frygt for at krig skal bryde ud mellem EU-lande. Men når det er sagt så bør der også være plads til en smule ydmyghed og selvkritik i disse EU-lande og deres lederskab. EU kan nemlig på ingen måde siges at være den eneste årsag til denne positive situation.

Når der i dag findes en situation af ikke-krig inden for EU så er det rimeligt at antage, at der også er andre historiske forklaringer end EF/EU's eksistens. Således kan man tænke på at de neutrale staters rolle som buffer og "tredje vej" mellem NATO og Warszawa-pagten og på de socialdemokratiske ledere med erfaringer fra 2. Verdenskrig som Willy Brandt, Bruno Kreisky og Olof Palme, der havde en nok så positiv indflydelse på efterkrigstidens europæiske udvikling.

Nobels fredsprismodtager Brandts knæfald ved Warszawa-ghettoens monument i 1970, Brandt-Kommissionens rapport om global udvikling, Palme-Kommissionens rapport om fælles sikkerhed, der er blevet fulgt op af Egon Bahr, kan også have spillet en rolle. En tilsvarende nytænkning findes ikke blandt dagens europæiske ledere. Finlands visionære initiativ til Konferencen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa – hvad der senere blev til OSCE med sin tillidsskabende foranstaltninger, fokus på menneskerettigheder etc. - kan ikke undervurderes. Den almindelige velstandsforbedring og stadig tættere mellem menneskelige bånd inden for Europa siden 1945 kan være en anden faktor. I det store perspektiv var det den ikkevoldelige forandringspolitik – kombinationen af Gorbatjovs visioner og modige politik, menneskerettighedsforkæmpere som Sakharov, kvinder, præster, intellektuelle, folkelige nedrustningskonferencer, det daværende grønne parti etc. - der afværgede det, der ellers ifølge alle teorier skulle have resulteret i en atomkrig på før eller siden på Europas jord. Og derpå fulgte Tysklands forening.

EU som én fælles aktør må nok siges at have haft en ganske begrænset indflydelse på denne makrohistoriske udvikling. At give EU hele æren for tilstanden af ikke-krig inden for dagens EU er derfor en sandhed med så store modifikationer at der snarere er tale om propaganda. Og i sidste ende skal EU og forslaget til Forfatning dømmes på om Unionen vil være i stand til at give et historisk bidrag til at afhjælpe millioner af globale medmenneskers unødvendig lidelse og skabe uretfærdighed ude blandt de 92 procent af menneskeheden, der ikke bor inden for EU.

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Om dette må der - indtil store forandringer gennemføres i EU's værdier, institutioner, virkemåde og Forfatning – herske ganske betydelig tvivl. For både demokratiets og fredens skyld bør debatten om EU og freden derfor både nuanceres og intensiveres i de kommende måneder og år.

De vigtigste dokumenter og udvalgte hjemmesider

De fleste dokumenter kan findes her, nogle på danske, andre på engelsk:
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?lang=da&id=266&mode=g&name=
http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/intro/index.htm
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=248&lang=da&mode=g

Europæisk Sikkerhedsstrategi, *Et sikkert Europa i en bedre verden*, forfattet af Javier Solana, 12. december 2003.
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=266&lang=da&mode=g

Kronologi for EU's udvikling vedrørende sikkerhed, forsvar og udenrigspolitik – fra Maastricht (1992) og fremefter
http://europa.eu.int/comm/external_relations/esdp/chrono.htm

Action Plan for Civilian Aspects of European Security and Defence Policy (ESDP), besluttet af Det europæiske Råd 17-18. juni 2004.
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=278&lang=da&mode=g
http://europa.eu.int/comm/external_relations/esdp/index.htm

Dokumenterne for etableringen af *Den Politiske og Sikkerhedsmæssige Komité* (PSC), *Den militære Komité* (EUMC) og *Den Militære Stabskomité* (EUMS), alle fra 2001.
http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=279&lang=da&mode=g

Introduktion til den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, FUSP
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/da/lvb/r00001.htm#a19005>

Kort baggrund og oversigt her:

http://europa.eu.int/pol/cfsp/overview_da.htm

Dokumentsamling her: http://europa.eu.int/pol/cfsp/index_da.htm.

Den bredere fremstilling af og vigtige dokumenter om EU's eksterne relationer: http://europa.eu.int/pol/ext/index_da.htm

ECAP –European Capabilities Action Plan

http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=437&lang=da&mode=g

EU operationer rundt om i verden

http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=268&lang=da&mode=g

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

Det Europæiske Forsvarsagentur

http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=277&lang=da&mode=g

Statement by the Franco-German Defence & Security Council, April 2005

http://www.ambafrance-us.org/news/statmnts/2005/franco_germany_defense042605.asp

Evolution of the European Security and Defence Identity (ESDI) NATO/EU

<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb0401.htm>

Det Europæiske Institut for Sikkerheds-Studier, ISS-EU

http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=280&lang=da&mode=g

EU-NATO samarbejde

http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=282&lang=da&mode=g

EU Civilian Crisis Management

http://europa.eu.int/comm/external_relations/cpcm/cp.htm

European Commission check-list for root causes of conflict

http://europa.eu.int/comm/external_relations/cpcm/cp/list.htm

EU-Kommissionens egen hjemmeside om forsvarsindustrien, der desværre ikke har dokumenter efter 2003

http://europa.eu.int/comm/enterprise/defence/index_en.ht.m

EU-Kommissionens "kommunikation" fra marts 2003, til bl.a. Parlamentet, European Defence-Industrial and Market Issues. Towards an EU Defence Equipment Policy

http://66.102.9.104/search?q=cache:VAIFGqnF4twJ:europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0113en01.pdf+european+defence+industry&hl=sv&start=2.

Hjemmesider

Her et lille udvalg af hjemmesider, der ikke tilhører Unionen eller dens informationsorganer, og som giver baggrund, anledning til debat og refleksion:

The EU Observer

<http://www.euobserver.com>

EurActiv.com

<http://www.euractiv.com>

StateWatch

FREMMER EU FREDEN? ANALYSE, KRITIK OG ALTERNATIVER

<http://www.statewatch.org>

Den Transnationale Stiftelse, TFF – EU Conflict Management Forum
http://www.transnational.org/forum/meet/2001/EU_militarization_index.html

Europe 2020
<http://www.europe2020.org/en/home.htm>

Det danske fredsakademi – EU's forfatningstraktat fremmer militarisme
<http://www.fredsakademiet.dk/library/eutraktat.htm>
Dokumentation
<http://www.fredsakademiet.dk/library/eubib.htm>

Folketingets EU-Oplysning
<http://www.eu-oplysningen.dk>

The Defence System Daily - Hvem der ejer og producere hvilke våben i EU og øvrige Europa
<http://defence-data.com/ripley/pagerip1.htm>

Om forfatteren

Jan Øberg, født 1951, fil.dr., docent, freds- og fremtidsforsker, direktør for Den Transnational Stiftelse for Freds- og Fremtidsforskning, TFF i Lund, Sverige.

Derudover knyttet til en række internationale institutter og universiteter, forfatter og medforfatter til en snes bøger om globale sikkerheds- og fredsproblemer og hundreder af artikler. Seneste danske udgivelser er *Forudsigelig Fiasko. Konflikten med Irak og Danmark som besættelsesmagt* (Tiderne Skifter 2004) og medforfatter til *Ondskabens Psykologi* (Frydenlund 2004) samt kapitlet "Freds- og konfliktpsychologi" i Kim Frandsen og Thomas Koester (red.), *Introduktion til psykologi* (Frydenlund, august 2005). Øberg er desuden æresdoktor ved det japanske Soka Universitet, tildelt et antal fredspriser og frekvent skribent i nordiske aviser.

Kan kontaktes på oberg@transnational.org og www.transnational.org.